

LUNDS
UNIVERSITET

Framställandet av de marockanska gatubarnen på svenska ledarsidor

En kvalitativ innehållsanalys

Louise Dahlstedt

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG31
Tredje terminen VT 2018
Handledare: Malin Arvidsson

Abstract

Det har uppmärksammats i forskning att det finns två förhållningssätt till utomstående grupper som tar sig in över statsgränser. Det ena är det medborgarrättsliga förhållningssättet som förespråkar rättigheter i kraft av medborgarskap, medan det andra är det människorättsliga förhållningssättet som menar att rättighetsanspråket berättigas i kraft av individens mänsklighet. När de två förhållningssätten krockar resulterar det i en motsägelse sett till vad människor anses ha rätt till. Studien kartlägger den motsägelsefullhet som uppstår för de marockanska gatubarnen i Sverige genom att besvara frågeställningar om hur de framställs i svenska tidningsledare under åren 2015 till 2017 samt hur spänningsförhållandet mellan förhållningssätten kring medborgerliga rättigheter och mänskliga rättigheter uttrycks i tidningsledarna. Uppsatsen utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv med kvalitativ innehållsanalys som metodologiskt tillvägagångssätt. Detta för att genom ifrågasättandet av den förgivettagna kunskapen om världen kunna analysera det språkliga konstruerandet av barnen. Studiens resultat påvisar att de marockanska gatubarnen framställs som antingen hot mot samhället och som resurskrävande problem eller som offer för samhällsstrukturer. Framställningarna har i uppsatsens resultat också sammankoppling till förhållningssätten. Framställningen av gatubarnen som hot eller problem har ursprung i det medborgerliga förhållningssättet medan bilden av dem som offer grundar sig i det människorättsliga förhållningssättet. Slutligen uttryckts spänningsförhållandet mellan det medborgarrättsliga och det människorättsliga genom grunden som ges för rättigheterna, rättigheternas omfattning och gatubarnens status.

Nyckelord: Marockanska gatubarn, medborgerliga rättigheter, mänskliga rättigheter, sociala konstruktioner, svensk tidningsledare.

Innehållsförteckning

1	<i>Inledning</i>	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	2
1.1.1	Definition av gatubarn	3
1.2	Primärmaterial och avgränsningar	4
1.2.1	Källkritik	6
1.2.2	Forskningsetisk bedömning	7
1.2.3	Sekundärmaterial	8
2	<i>Litteraturoversikt och tidigare forskning</i>	9
3	<i>Teori</i>	13
4	<i>Metod</i>	17
4.1.1	Förförståelse	20
4.1.2	Utformning av den deduktiva tolkningens koder & kategorier	20
5	<i>Analys och resultat</i>	24
5.1	Porträtterandet av de marockanska gatubarnen i svenska ledare	24
5.1.1	Deduktiv tolkning	24
5.1.2	Induktiv tolkning	36
5.2	Spänningsförhållandets uttryck mellan medborgerliga och universella mänskliga rättigheter	39
6	<i>Diskussion</i>	44
	<i>Referenser</i>	47

1 Inledning

År 2016 befann sig ca 800 marockanska gatubarn och ungdomar i Sverige enligt Barnrättsbyråns statistik.¹ De har flytt från hemlandet på grund av den rådande fattigdomen vilken snabbt utvecklats till en livshotande situation för dem.² Marocko saknar skyddsnet för de utsatta individerna i fattigdom och icke-fungerande familjer, som många av barnen befunnit sig i.³ Därför har de istället sökt sig till Europa i sitt strävande efter arbetstillfällen som inte längre går att hitta i grannländerna. Jobbmöjligheterna är dock inte bättre här. Samtidigt avslås majoriteten av deras asylansökningar till Migrationsverket för att ekonomiskt tillstånd inte är giltiga skäl till att stanna. Få av avvisningar verkställs dock trots bestämmelserna. Det beror dels på att barnen uppger falsk identitet i sina ansökningar för att inte behöva återvända, men också för att Sverige inte kan garantera dem ett acceptabelt mottagande i hemlandet.⁴ Det leder till att de marockanska barnen hamnar i ett ingenmansland, de får inte stanna men de kan inte heller skickas hem.

Även om dessa individer anlände till Sverige redan under 2012 började inte deras situation uppmärksammas i mediedebatten förrän 2015.⁵ I de diskussionerna har jag uppmärksammat att en spänning finns mellan två perspektiv på problematiken som uppstår för gatubarnen, som även berör andra grupper, mellan de universella mänskliga rättigheterna och de medborgerliga. Den första betonar att eftersom Sverige bundit sig till vissa människorättskonventioner ska alla som rör sig inom territoriet tillgodoses grundläggande rättigheter såsom att inte utsättas för degraderande behandling samt ha rätt till god hälsa.⁶ Även om statsuveräniteten innebär att Sverige kan bestämma över sina inre angelägenheter t.ex. skyldigheterna och rättigheterna som faller på individerna inom dess jurisdiktion samt vilka som får befinna sig i landet, kan de inte behandla icke-

¹ Lenader, Peter, 'De önskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige', 2016, s. 10.

² Nielsen, Amanda, 'Challenging rightlessness – on irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden', 2016, s. 35.

³ Lenader, Peter, 'De önskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige', 2016, s. 10.

⁴ Leander, Peter, 'De önskade – En rapport om de ensamkommande marockanska barnen i Sverige', 2016, s. 15 - 17.

⁵ Ibid.

⁶ Lind, Anna-Sara och Namli, Elena (red.), *Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige*, 2017, s. 169.

medborgare hur som helst.⁷ Däremot är inte ungdomarna på gatan rättighetsbärare på samma villkor som medborgarna vilket går emot hela idén om det universella i de mänskliga rättigheterna.⁸ Medborgarskapet har blivit det verkliga skyddet mot rättighetskränkningar. Det andra perspektivet stödjer tvärtom det ställningstagandet, till skillnad från det universella synsättet, om att det ska finnas en skillnad på vad icke-medborgare har anspråk på jämfört med medborgare. Det uppmanas till att vara begränsat till vissa rättigheter.⁹ På så sätt blir situationen svår för gatubarnen när det förekommer en konflikt mellan rättighetsperspektiven eller förhållningssätten¹⁰ och de till slut krockar.¹¹

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

De olika förhållningssätten ger upphov till en problematik och motsägelsefullhet när de krockar. En värld där människor konstateras ha rättigheter i kraft av att bara vara människor, men där lagar anses behövas för att reglera och kräva mer än den grunden t.ex. gällande rättigheterna att stanna i ett annat land än födelselandet.¹²

Media som porträtterar människor på olika sätt har makt att påverka hur allmänheten uppfattar gatubarnen och därmed vilka rättighetsanspråk de anses ha, beroende på vilken av de ovanstående perspektiven som det utgås ifrån. Barn, som är en utsatt grupp i sig och mer därtill som ensamkommande i en främmande stat, kan drabbas hårt av mediebeskrivningar. T.ex. skulle det kunna leda till praktiska åtgärder som att sociala rättigheter åsidosätts för dem.¹³ Framställningarna av dem är därför av betydelse för att få förståelse för varför vissa samhällsliga konsekvenser följer som har eventuell inverkan på hur gatubarnen behandlas. Det är vad jag vill uppmärksamma med denna studie, samt undersöka om de två förhållningssätten synliggörs i media. Studien syftar därför till att kartlägga de

⁷ Lind, Anna-Sara och Namli, Elena (red.), *Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige*, 2017, s. 169.

⁸ Nielsen, Amanda, "Challenging rightlessness. On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden", 2016, s. 149.

⁹ Nielsen, Amanda, "Challenging rightlessness - On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden", 2016, s. 140.

¹⁰ Rättighetsperspektiv och förhållningssätt är benämningarna jag kommer använda för att hänvisa till de två konkurrerande sätten att se på gatubarnen, alltså de medborgerliga rättigheterna och de universella.

¹¹ Lind, Anna-Sara och Namli, Elena, *Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige*, 2017, s.173.

¹² Ibid, s. 173.

¹³ Ibid, s. 175.

underliggande perspektiven om det universella och medborgerliga i konstruerandet av marockanska gatubarn i svensk traditionell media, för att belysa spänningförhållandet som uppstår mellan dem i beskrivningarna av barnen. Syftet kommer uppfyllas genom ett besvarande av följande frågeställningar med utgångspunkt i socialkonstruktionismen:

- Hur framställs marockanska gatubarn i olika svenska tidningsledare under 2015–2017?
- Hur kommer förhållningssätten om medborgerliga rättigheter och mänskliga rättigheter, och spänningförhållandet mellan dem, till uttryck i framställandet av gatubarnen?

1.1.1 Definition av gatubarn

För att kunna genomföra en undersökning om framställandet av marockanska gatubarn i svensk media och vilket förhållningssätt de beskrivs i enlighet med måste begreppet gatubarn klargöras. Jag anser att det behövs eftersom det är en central del av studien, och om inte en gemensam förståelse finns för den heterogena gruppen kan det leda till förvirring när de och deras situation beskrivs senare i texten.

I ett av de tidigare dokumenten om gatubarn från 1986 definierar UNICEF dem som minderåriga där gatan blivit källa till uppehälle och/eller boende. De delas även upp inom den definitionen i tre skilda kategorier. Den första innebär att barnen tillsammans med sin fattiga familj arbetar på gatan, vilket skiljer sig från den andra kategorin där arbetande gatubarn har en viss familjekontakt och mottar sporadiskt stöd därifrån. Den tredje typen hänvisar till individer som övergivits eller skickats iväg av familjen och därmed lever helt utan stöd.¹⁴ Det ska dock påpekas att det existerar gråzoner mellan de nämnda typerna och att de inte behöver vara så tydligt åtskilda.¹⁵

¹⁴ UNICEF, 1986, 'Children in Especially Difficult Circumstances', United Nations Children's Fund, s. 14-15.

¹⁵ De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 2002, s. 358.

1.2 Primärmaterial och avgränsningar

I detta avsnitt presenteras primärmaterial som ska användas för att besvara mina frågeställningar. Först kommer materialet i sin helhet introduceras och avgränsningarna som gjorts. Därefter återges tillvägagångssättet som använts för att hitta det samt vad det specifika innehållet som ska undersökas blev.

Primärmaterial som valts består av svenska tidningar på grund av att skribenterna i traditionell media har en stor roll i att bestämma vilka aktuella ämnen som anses relevanta för allmänheten att ta del av. Därmed besitter de en maktposition också vid påverkandet av vad människors uppfattningar gällande särskilda händelser eller grupper blir.¹⁶ De återger exempelvis berättelser och händelser som tolkas och tillskrivs en särskild mening inom en viss kontext. Det kopplas på det sättet till kommande metodanvändning, vilken kommer fokusera på det uttalade och det outtalade innehållet som finns i medietexter vid porträtterande av t.ex. de marockanska gatubarnen, samt om ett beskrivningsmönster förekommer mellan dessa tidningar.

Mer specifikt har primärmaterial avgränsats till tidningsledare. Det är sektionen där redaktionens politiska åsikter uttrycks. Det är av intresse för undersökningen eftersom det innebär att skribenterna har en bestämd politisk inriktning på framställningarna av gatubarnen. Olika ledare kan därmed antas framhålla olika förhållningssätt, i högre grad än andra nyhetstexter, gällande barnen och deras roll i det svenska samhället. T.ex. antingen enligt ett medborgerligt eller universellt rättighetsperspektiv. Den politiska tillhörigheten, menar jag, kan präglade och i större utsträckning visa dessa perspektivs uttryck i tidningarna. Därmed är det ett rimligt material att tolka.

För att finna primärmaterial har sökmotorn ”Retriever Research” använts, som innehåller svenska tidningstexter från 1990-talet och framåt. Informationssökningen bestod av nyckelbegreppen ”marockanska gatubarn” och resultatet visade att den största volymen av publicerat material om ämnet sträckte sig från år 2015 till 2017. Av den anledningen har primärmaterialens omfång avgränsats till den perioden. För att avgränsa ytterligare önskades dessutom källorna vara endast svensk tryckt press.

¹⁶ Kosho, Joana, ’Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis’, 2016, s.88.

Träffarna som gavs om gatubarnen var:

År	2015	2016	2017
Antal producerade tidningsartiklar	47	250	85
Varav relevanta ledare	1	16	7

Utifrån sökträffarna valdes 10 ledare ut från allt publicerat material som bedömdes vara av relevans och som undersökningen kommer inbegripa. Den bedömningen avgjordes efter sökord såsom ”marockanska gatubarn”, ”problem”, ”Sverige”, samt att texten måste behandla och beskriva marockanska gatubarn på något sätt eftersom innehållet är prioriterat i denna undersökning. Den breda sökningen ansågs fördelaktig för att uppnå en variation i förhållande till olika typer av tidningar och politiska tillhörigheter. Av anledningen att de faktorerna kan påverka motstridigheter och liknelser mellan ledarnas perspektiv på gatubarnen. Följaktligen resulterade det i 10 texter från 9 skilda tidningar. Resterande texter valdes bort på grund av att det huvudsakliga innehållet och ämnet inte var marockanska gatubarn eller för att det var dubbelpubliceringar av samma text, vilket inte är önskvärt att inkludera i denna undersökning. De specifika tidningsledningarna som kom ut av tillvägagångssättet och som kommer analyseras i uppsatsen blev följande, och är sorterade efter tidningarnas namn i alfabetiska ordning:

Tabell över tidningsledare

<i>Tidning</i>	<i>Rubrik</i>	<i>Datum</i>	<i>Politisk ideologi</i>	<i>Författare</i>
Aftonbladet	Gatubarnen måste också få en framtid	2016-02-03	Obunden social-demokratisk kvällstidning	Ingvar Persson
Dagens ETC	De marockanska gatubarnen är Sverige 2016	2016-06-27	Oberoende vänsterorienterad dagstidning	Roya Hakimnia
Dagens nyheter	Asyl är för de behövande	2016-09-27	Oberoende liberal morgontidning	Osignerad

Dagens nyheter	Vuxna ska se till varje barns bästa	2017-07-28	Oberoende liberal morgontidning	Lisa Magnusson
Expressen	Prioritera dem som får stanna	2015-12-05	Liberal kvällstidning	Osignerad
Göteborgs-posten	Sveriges nya gatubarn	2016-01-26	Liberal dagstidning	Naomi Abramowicz
Motala & Vadstena tidning	Låt inte gatubarnen driva omkring	2017-08-30	Oberoende liberal dagstidning	Kajsa Dovstad
Svenska Dagbladet	Insatser mot unga missbrukare måste samordnas	2017-04-30	Obunden moderat morgontidning	Ivar Arpi
Värmlands folkblad	Asylpolitikens smutsiga baksida	2017-12-16	Socialdemokratisk morgontidning	Linda Westerman
Östra Småland	Viktigare göra rätt än fördela skuld	2016-02-01	Socialdemokratisk morgontidning	Anne-Marie Lindgren

1.2.1 Källkritik

Efter att primärmaterialet presenterats i föregående avsnitt ska det nu diskuteras vad dess begränsningar är. Ledarsidan, som tidigare nämnts, har syftet att kommentera och beskriva samhällsliga företeelser i enlighet med tidningens ideologi.¹⁷ Det innebär att texten prövas och bedöms utifrån vissa politiska kriterier som måste följas. Det betyder dock inte att ledarna endast kommer ha förutsägbara åsikter eller perspektiv menar Lars Nord i sin avhandling *Vår tids ledare*. Om det hade varit så,

¹⁷ Nord, Lars, *Vår tids ledare – en studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*, 2001, s. 57.

skulle min studie om hur gatubarnen antas framställas i enlighet med ett särskilt underliggande rättighetsperspektiv varit mindre av en analys.¹⁸

En annan faktor som måste tas i beaktning är att ledartexterna är egenproducerade samt värderande.¹⁹ Därför kan den enskilde skribenten vara en betydelsefull faktor för hur och vilka texter som produceras. I *Vår tids ledare* uppges det t.ex. att ledarskribenterna år 2001 till stor del bestod av medelålders människor och män. Det hade kunnat påverka texternas innehåll till att likna varandra mer. Samtidigt görs dock bedömningen att det osannolikt är de personliga egenskaperna som avgör de valda ledarämnen då det görs kollektivt i stor utsträckning.²⁰ Dessutom stämmer inte den statistiken i min studie då det istället är kvinnliga skribenter som är i majoritet exempelvis. Ytterligare verkar aktualiteten vara av störst vikt för ledarskribenterna, vilket innebär att arbetstempot inte alltid tillåter tillräckligt med tid för att pröva argumenten och presentera en sakligt underbyggd analys. Därför kan politiska ståndpunkter framkomma desto tydligare,²¹ som för min undersökning inte är ett problem utan snarare motsatsen, med tanke på att jag vill lyfta fram det specifika underliggande perspektivet och åsikterna om barnen i deras beskrivningar. Efter att jag nu gått igenom kritiken man kan ställa mot primärmaterialet ska jag i nästa avsnitt kort kommentera kritiken som kan uppkomma av att undersöka en sådan utsatt grupp.

1.2.2 Forskningsetisk bedömning

Gatubarn är en utsatt grupp, och något av ett känsligt ämne i dagens samhälle. Information om särskilda individer som befinner sig och lever på gatan kan därför anses etiskt problematiska. I min studie kommer dock fokus vara tidningars representation av dem som grupp och inte belysande av t.ex. specifika barn. Personliga berättelser eller liknande som kan försätta ungdomarna i ett trångmål inkluderas alltså inte och behöver då inte heller tas i beaktande.

¹⁸ Nord, Lars, *Vår tids ledare – en studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*, 2001, s.55.

¹⁹ Ibid, s.56 - 57.

²⁰ Ibid, s. 109 - 110.

²¹ Ibid, s. 124.

1.2.3 Sekundärmaterial

I följande avsnitt ska sekundärmaterial som använts och underbyggt uppsatsen presenteras. De centrala ämnen som behandlas i min undersökning är gatubarn, media samt förhållningssätten om medborgerliga och universella rättigheter. Dessa begrepp, i sig eller i en kombination med varandra, har utgjort urvalsprinciperna i vad som betraktats relevant och till nytta att läsa vid insamlingen av bakgrundsmaterialet.

Efter sökandet gjorts utifrån ovanstående kriterier hittades de specifika och olika texterna som sekundärmaterial består av. 'Challenging rightlessness - On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden', 'Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige' och 'The social construction of street children: configuration and implications'. Den första är en avhandling som behandlar spänningsförhållandet i välfärdsstatens motsägelsefullhet; att det vilar på normer för jämlikhet och inkludering medan den utför en grundläggande utslutning av icke-medlemmar. Resonemanget i den kan jämföras med och förklara det egna resultatet samt spänningen som uppstår mellan perspektiven om medborgerliga rättigheter och universella rättigheter. Den andra är en bok som visserligen behandlar samma ämne som avhandlingen men som berör olika aspekter angående icke-medborgare och problematiken som uppstår praktiskt när rättighetsanspråket i stor utsträckning är begränsat till medborgarskapet. Den källan kan användas till att börja med som bakgrund för denna studien men också för att förklara vilket perspektiv som karaktäriserar och framhålls i primärmaterialens framställningar av gatubarnen. Slutligen diskuterar 'The social construction of street children: configuration and implications' djupare hur gatubarnen konstrueras i olika texter vilket sammanfaller med min egen studies syfte. Därmed kan den användas mer aktivt i min analys och som ett jämförande till mitt resultat. För ytterligare information och begränsningar i sekundärmaterialens innehåll se nästa avsnitt *Litteraturoversikt och tidigare forskning*.

2 Litteraturöversikt och tidigare forskning

I detta avsnitt ska en presentation och bedömning göras av vad som tidigare publicerats i forskningen om det rådande problemet, samt hur det förhåller sig till denna studie. Därefter avslutas litteraturöversikten med en sammanställning över vad hela forskningsöversikten innehåller och hur min undersökning kan bidra till det området.

På samma sätt som i sekundärmaterialet har ämnena gatubarn, media och medborgerliga samt universella rättigheter varit utgångspunkterna för att hitta litteraturen som jag inkluderat i den tidigare forskningen. Forskningen kommer i detta avsnitt därför presenteras utefter det ämne de berör och i den ordning som de uppgavs ovan, med start i gatubarn. I texterna om gatubarnen belyses ofta utsattheten de befinner sig i och ett kritiskt förhållningssätt tas till hur de behandlas. Barnrättsbyrån utreder t.ex. via intervjuer i 'De önskade – En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige' vad svenska myndigheter gör och vad de uppfattar behöver göras framöver för att hjälpa de marockanska gatubarnen. Syftet är att åskådliggöra ur ett juridiskt och socialt perspektiv det limbo som asylavslagen leder till för gruppen.²² På liknande sätt diskuteras barnens placering utanför det vanliga samhället i 'The social construction of street children: configuration and implications' av Sérgio Luiz de Moura. I den vetenskapliga artikeln betonas att alienerandet orsakas av att gatubarnen framställs som att inneha oacceptabla sociala egenskaper i olika texter. Skribenten analyserar huvuddragen av de framställandena samt vilka implikationer det medför i det sociala agerandet gentemot barnen. Det kan liknas vid och jämföras med Barnrättsbyråns redogörelse för vilka möjliga åtgärder som anses rimliga hos de svenska myndigheterna.²³ Positionen och slutsatsen som tas i den rapporten är att Sverige borde erbjuda marockanska minderåriga förutsättningar för ett värdigt liv såsom alternativ sysselsättning och permanent uppehållstillstånd.

²² Leander, Peter, 'De önskade – En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige', Barnrättsbyrån, 2016.

²³ De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 2002.

Medan Sérgio Luiz de Moura angriper problematiken genom att ställa sig kritisk till den sociala exkluderingen som sker, till följd av fördomar, med utgångspunkt i socialkonstruktionism.²⁴ Båda källorna tar på så vis barnens parti.

Källorna får betydelse för min studie i dels bakgrunden som ges i 'De oönskade'-rapporten till de ensamkommande barnens svåra tillstånd och som förklaringsunderlag till det limbo som min undersökning också ska behandla. 'The social construction of street children: configuration and implications' är till användning dels för de beskrivningar som anges i texten vilka kommer jämföras med min analys, och dels för att jag utgår ifrån samma teori. Artikeln fungerar därmed som ett förslag på hur teorin kan appliceras och ger ytterligare förståelse för den. Det andra ämnet som spelar en roll i min studie är media.

Joana Koshos översiktsartikel 'Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis' undersöker förbindelsen mellan medierapporteringen om immigration och hur allmänhetens attityder samt handlingar påverkas av den rapporteringen. Den beskriver alltså vilken roll som media har i att forma positiva eller negativa nationella uppfattningar om t.ex. migranter, vilket är en grupp som gatubarnen kan inkluderas i. Koshos betoning på hur media har effekt på sociala ändringar liknar De Mouras slutsats om samma sak, att texters olika framställningar av gatubarn implicerar olika sociala konsekvenser. Resonemanget i Joana Koshos undersökning har betydelse för min studie då den konkret stödjer faktumet att media kan inverka på allmänhetens förståelser av t.ex. gatubarn och hennes redogörelse underbyggs dessutom av flera tidigare gjorda studier.²⁵

Det sista ämnet som berörs i min undersökning är spänningen mellan perspektiven om medborgerliga rättigheter och universella rättigheter. Det ämnet har berörts i olika kontexter i den tidigare forskningen och om det är två konkurrerande synsätt. Anna-Sara Lind och Elena Namli berättar om de teoretiska utgångspunkterna universalitet och statsuveränitet i boken 'Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige' och diskuterar vad de innebär i praktiken för människors rättigheter som befinner sig inom Sveriges gränser.

²⁴ Leander, Peter, 'De oönskade – En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige', Barnrättsbyrån, 2016 och De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 2002.

²⁵ Kosho, Joana, 'Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis', 2016.

Statssuveräniteten är då kopplad till medborgarskapet och författarna förklarar vad det har för betydelse för t.ex. icke-medborgare.²⁶ Liknande diskussioner sker i Myron Weiners 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration' och Amanda Niensens avhandling 'Challenging rightlessness - On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden'. Den förra undersöker t.ex. om migration är en grundläggande mänsklig rättighet eller om det anspråket ersätts av suveränitetsprincipen – plikten att göra det bästa för medborgarna. Det är en viktig punkt att beakta angående gatubarnens fall, om de två utesluter varandra.²⁷ Nielsen menar på i sin avhandling att problematiken för de irreguljära invandrarna i Sverige berott på välfärdsstatens exkluderande sätt. Därmed att statssuveräniteten har prioriterats framför andras rättighetsanspråk. Hon analyserar, genom medborgarskapsteori samt diskursteori, riksdagsdebatter som skedde under 1999-2014 vilka handlade om den irreguljära invandringen. Det lyfts då fram hur det argumenterades om fenomenet. Enligt henne resulterade debatterna i betydande politisk förändring.²⁸ Det är också ett annat fokus som Weiner har, rollen som allmänhetens åsikter och moral spelar i migrationspolitiken och på immigranternas rättighetsanspråk. Till skillnad från Sérgio Luiz de Moura och Barnrättsbyråns texter upplever jag att statens perspektiv väger tyngre i 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration', trots att Weiner skriver att problemet inte kan reduceras till endast moraliska frågor eller nationell suveränitet.²⁹ Från dessa tre presenterade källor kan resonemangen jämföras med den egna studiens resultat för att fördjupa diskussionen, samt för att ge förklaringar till varför det medborgerliga eller universella perspektivet karaktäriseras som de gör.

Forskningsöversikten innehåller på olika sätt diskussioner om förhållningssätten till antingen ett medborgerligt perspektiv eller ett universellt samt problematiken kring det. Däremot har det inte i de tidigare empiriska undersökningarna analyserats hur de perspektiven framkommer i mediebeskrivningar av gatubarn i Sverige. Kombinationen av gatubarn, media och rättighetsperspektiven kunde inte hittas i tidigare svensk eller internationell forskning och därför ansåg jag att det var av intresse att undersöka. För att uppnå en helhetskänedom om frågeställningarna inkluderar därför översikten källor som på ett

²⁶ Lind, Anna-Sara och Namli, Elena (red.), 'Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige', 2017.

²⁷ Weiner, Myron, 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration', 1996.

²⁸ Nielsen, Amanda, 'Challenging rightlessness. On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden', 2016.

²⁹ Weiner, Myron, 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration', 1996.

bidragande sätt berör någon av min undersöknings centrala delar. På så sätt täcker de gemensamt den behövda inblicken och bakgrundskänningen i ämnet.

Min studie kommer följaktligen i detta fält bidra med att problematisera en situation som gatubarn befinner sig i men som inte uppmärksammas tillräckligt, enligt mig. Det görs för att belysa den svåra rättighetssituationen som vi medverkar till när vi beskriver människor på ett särskilt vis.

3 Teori

Denna delen av studien kommer till en början beskriva vad min valda teori innebär och därefter motiverar jag varför det valet gjordes. Jag kommer också förklara hur teorin konkret används i min analys samt ange kritik som kan invändas mot den. Ytterligare ska en närmare presentation göras av förhållningssätten om medborgerliga rättigheter och universella rättigheter.

Den teoretiska utgångspunkten som valts för min analys och för besvarandet av frågeställningarna om hur marockanska gatubarn framställs i svensk media och hur förhållningssätten om medborgerliga rättigheter eller universella kommer till uttryck i framställandet är socialkonstruktionism. Den uppmanar om att ställa sig kritisk till den förgivettagna förståelsen av hur världen verkar vara. Teorin argumenterar för att kunskap inte är en opartisk observation utan historiskt och kulturellt relativ.³⁰ Det konstateras därför att den egna kunskapen inte är närmare sanningen än andras.³¹ Enligt socialkonstruktionismen är inte världsuppfattningen en direkt bild av verkligheten utan människor skapar snarare en delad förståelse mellan sig via daglig social interaktion. De olika övertygelser och världsbilder som finns och kommuniceras mellan individerna tjänar också vissa intressen, vilket innebär att idén om en bestämd sanning blir problematisk. Alla har sin egen sanning eftersom uppfattningen om hur världen är eller borde vara skiljer sig åt. De sätten som individerna tänker och förmedlar denna kunskap sker genom språk som blir centralt för teorin.³²

Det återkopplar till min studies syfte och primärmaterial och är en av anledningarna till varför teorin valdes. Jag valde även detta teoretiska synsätt eftersom den kan bidra med en förståelse för vilken roll en viss kontext spelar för vilket rättighetsperspektiv som används i beskrivningarna om gatubarn. Socialkonstruktionismen menar att vardagen behöver reflekteras över och ifrågasättas p.g.a. att

³⁰ Burr, Vivien, 'Social constructionism', 2015, s.3.

³¹ Ibid, s.4.

³² Ibid, s. 24.

föreställningarna vi har och hur vi kategoriserar människor får konsekvenser. Konsekvenserna kan se olika ut i olika länder beroende på vad den rådande subjektiva kunskapen om världen är där. När vi beskriver marockanska gatubarn och lägger positiva eller negativa värderingar i den framställningen skapas exempelvis en egen verklighet.³³ De kommer bemötas och uppfattas på ett vis utifrån just den svenska kontexten.³⁴ Det har betydelse för gatubarnens mänskliga rättigheter därför att en särskild beskrivning av dem som t.ex. icke-medborgare innebär att de kan anses ha eller inte ha anspråk till vissa rättigheter. Av den anledningen kan också teorin visa vilka implikationer som framställandet av marockanerna får och hur det hade kunnat vara annorlunda om inte vår kunskap om världen togs för en självklar sanning.

Det teoretiska ramverk som ska användas för att ge en förståelse för denna problematik är byggd utifrån ovanstående information om förklaringen av socialkonstruktionismen samt artikeln 'The social construction of street children: configuration and implications'. Teorin bygger på antaganden, vilka ska utgå ifrån i min analys. Det första är att inta ett kritiskt förhållningssätt gentemot den "givna och oproblematiska" kunskapen i det rådande samhället.³⁵ I mitt fall i beskrivningarna om de marockanska gatubarnen i tidningsledarna, oavsett om det skrivs i enlighet med ett universellt eller medborgarrättsligt perspektiv på barnen. I samband med det studeras det andra antagandet om att barnen konstrueras och beskrivs utifrån en särskild kontext samt position. Det påverkar ju hur världen och människor antas vara, vilket i sin tur påverkar vilka begrepp och kategorier som därmed används i beskrivningarna.³⁶ Kontexten kan vara utifrån ett Sverige-perspektiv, en händelse eller den politiska ideologin ledaren har. Den sistnämnda positionen kommer uppmärksammas i diskussionen men det görs inga större poänger av det eftersom studiens frågeställningar och syfte inte är politiskt inriktade. Ytterligare i det sista steget fokuseras det på hur kunskap upprätthålls av sociala processer. Det betyder att det med varje språklig konstruktion medföljer handlingar, och dessa olika

³³ Burr, Vivien, 'Social constructionism', 2015, s. 24-28.

³⁴ Burr, Vivien, 'Social constructionism', 2015, s. 24-28.

³⁵ De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 358-360.

³⁶ De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', s. 361.

beskrivningar upprätthåller vissa mönster av agerande liksom utesluter annat. Det möjliggör en viss behandling av andra³⁷, där bland annat medier spelar en roll. Förreslagna handlingar som följer porträtterande är därför i fokus i den sista delen.

Kritiken som riktas mot socialkonstruktionism är att den är relativistisk och själv fungerar som en social konstruktion. Den första synpunkten belyser hur teorin inte skulle kunna ta ställning eftersom allt blir ”tillåtet”. Det kan bemötas med att teorins huvudpunkt är att det inte finns bara en kunskap som är den enda rätta, därmed är teorin alltid likvärdigt kritisk mot allas förgivettagna ståndpunkter. Dessutom påpekas det att socialkonstruktionismen tar ställningstagande mot exempelvis förtryckande samhällsstrukturer och är på så sätt inte relativistisk.³⁸ Synpunkt två gällande att teorin är en social konstruktion belyser att när kunskap ifrågasätts, samt implikationerna uppges för vad den förgivettagna bilden leder till, skapas en konstruktion. Den konstruktionen är däremot inte t.ex. förtryckande utan det är istället mer av en positiv konstruktion vilket jag anser inte är ett problem.

Nu ska jag slutligen gå in närmare på de två konkurrerande förhållningssätten om medborgerliga rättigheter och universella rättigheter som teorin ska hjälpa till att belysa, i analysen om tidningsledarnas konstruerande av marockanska gatubarn. Spänningen har sitt ursprung i att grunden och omfattningen för rättigheterna skiljer sig åt beroende på vilket förhållningssätt man har. Enligt det människorättsliga förhållningssättet ska rättigheterna kunna åtnjutas för att de är medfödda, universella och oförytterliga, medan medborgerliga tas i anspråk via medlemskapet i en specifik gemenskap.

Motstridigheterna mellan förhållningssätten synliggörs särskilt när individer korsar över statsgränsen och frågan om icke-medborgares, t.ex. gatubarns rättigheter aktualiseras.³⁹ Det finns då oenigheter om de mänskliga rättigheterna är en fortsättning av de medborgerliga eller om de innebär ett avbrott från dem. Förhållningssättet om det människorättsliga menar att fundamentala rättigheter är åtskilda från det medborgerliga och på så

³⁷ Burr, Vivien, ‘Social constructionism’, 2015, s.28.

³⁸ Ibid, s.23.

³⁹ Nielsen, Amanda, ‘Challenging rightlessness – On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden’, 2016, s.41.

sätt förses gatubarn med universella rättigheter oavsett status. Människornas anspråk ska skyddas utan undantag. Det finns dock en klyfta mellan igenkännandet av mänskliga rättigheter och ett faktiskt tillhandahållande av de rättigheterna vilket det medborgarligen framhåller. På det sättet är det människorättsliga synsättet normativt om inte staten ratificerat specifika konventioner för rättigheterna t.ex. Det blir alltså istället en fråga om vad de borde ha rätt till. Klyftan mellan löfte och realiserande förklaras med hänvisning till att staten förblir uppfyllaren av rättigheterna och där styr medborgarskapet.⁴⁰ Därmed antas förhållningssättet om de mänskliga rättigheterna synas i tidsningsledarna genom t.ex. formuleringar såsom att gatubarnen borde ha rätt till något eller hur fel det är att en viss behandling av dem tillåts. Det står i kontrast till det medborgarligen förhållningssättet som antas framhålla lagens bestämmelser istället, logiken bakom och vad gatubarnen därför faktiskt har rätt till som personer utanför den medborgarligen gemenskapen. De motstridiga förståelserna påverkar därmed koncepten om rättigheter.

⁴⁰ Nielsen, Amanda, 'Challenging rightlessness – On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden', 2016, s. 42.

4 Metod

I detta avsnitt, efter att ha redogjort för de teoretiska utgångspunkterna för analysen i det förra, ska jag introducera det metodologiska tillvägagångssättet för att kunna besvara frågeställningarna. Jag kommer beskriva metoden i sin helhet först för att sedan presentera avgränsningarna och motiveringen till det valet. Därefter ges en utläggning av det precisa tillvägagångssättet samt en diskussion om kritiken mot metoden.

Metoden som valts för denna studie är kvalitativ innehållsanalys. Det innebär att innehållet i en text tolkas och granskas. Graneheim och Lundman förklarar att innehållsanalysen kan utföras på två olika abstraktionsnivåer, en manifest och en latent. Manifest nivå behandlar det skrivna ordet, det uttalade och uppenbara av textens innehåll medan den latent nivå måste tydas eftersom den berör det underliggande och dolda innehållet.⁴¹ Det sammanfaller med studiens syfte att skildra framställningen av marockanska gatubarn och ledarskribenternas förhållningssätt om medborgerliga eller mänskliga rättigheter i svensk tryckt press. Det sammanfaller med studien eftersom de två förhållningssätten tros finnas både skrivet och uttalat i primärmaterialet. Båda abstraktionerna kommer därför användas i analysen, och metoden anses på så sätt bäst lämpad och relevant för rådande undersökning. Det metodologiska genomförandet kan också vara av olika sorters närmanden. Jag har valt ett abduktivt tillvägagångssätt vilket är en kombination av en deduktiv och induktiv tolkning därför att den möjliggör en bred variation av beskrivningar av gatubarnen samt de eventuella perspektiv som styr dem. Den slutsatsen dras eftersom tidningsledarnas framställanden kommer tolkas självständigt men också utefter tidigare forskning, vilket förklaras mer senare i avsnittet. Ytterligare bidrar den kvalitativ innehållsanalys med ett tydligt tillvägagångssätt vilket framhäver studiens struktur.

Den kvalitativa innehållsanalysens tillvägagångssätt kan till att börja med förklaras generellt genom de centrala begreppen som används. Manifest innehåll som är av betydelse för studiens syfte och för besvarandet av frågeställningarna benämns *meningsbärande enheter*. Det är textavsnitt som innehar väsentliga information för analysen. *Meningskondensering* innebär att de meningsbärande enheterna komprimeras till att endast

⁴¹ “Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper”, Ulla H. Graneheim, Britt-Marie Lindgren och Berit Lundman, 2017.s. 30.

innefatta kärnan av textens beskrivning. Denna kondenserade textenhet ges ett namn, och det steget kallas *kodning*. Det kodade manifesta innehållet tolkas och ordnas därefter till kategorier. Kategorierna innefattar en samling av definierade koder med liknande information, insorterande under samma plats. Detta för att kunna jämföra och kontrastera dem med andra kategorier (*kategorisering*). Ibland uppstår en hierarkisk ordning mellan kategorierna och det blir då nödvändigt att skapa underkategorier. Sedan riktas letandet efter latent (abstrakt) innehåll i materialet vilket formuleras som *teman*. Temat är den förenande röda tråden som rör sig genom kategorierna och ger mening till återkommande ämnen och dess variation.⁴²

När de centrala metodologiska begreppen nu förklarats kan det mer specifika tillvägagångssättet, den abduktiva ansatsen, presenteras. Den innebär en tolkning i flera steg p.g.a. kombinationen mellan induktiv och deduktiv tolkning. I mitt fall börjar det med den deduktiva. Det utgår först ifrån att tidigare forskningsresultat och teorins ståndpunkter läses, för att få en överblick över vilka koder och kategorier som kan antas förekomma om gatubarnen där. En mall skapas sedan vilken inkluderar dessa. Den mallen fungerar därefter som utgångspunkt i analysen när jag kodar och kategoriserar de manifesta meningsenheterna i mitt primärmaterial. Jag letar då efter text i tidningsledarna som innehåller samma kategorier och information som mallen. På så vis undersöks det om ett mönster existerar mellan beskrivningarna i tidigare forskning och mitt primärmaterial, utifrån vad tidigare forskning uppgett finns. Uteblivna delar som inte kan kodas efter den utvalda mallen analyseras skilt med hjälp av en induktiv tolkning.

I det andra steget görs motsatsen till genomförandet i den deduktiva ansatsen. Man rör sig under analysens gång från materialet till en mer abstrakt förståelse i sökandet efter mönster och kategorier, utan en förbestämd teori samt låter texten tala för sig själv. Alltså från det specifika mot det generella via metodens centrala begrepp som introducerades tidigare i avsnittet.⁴³ Resultatet läggs in i det redan etablerade kodningsschemat/mall.

⁴² "Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper", Ulla H. Graneheim, Britt-Marie Lindgren och Berit Lundman, 2017.s. 32.

⁴³ "Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper", Ulla H. Graneheim, Britt-Marie Lindgren och Berit Lundman, 2017.s. 30.

Slutligen kopplas kategorierna som hittats i tidningsledarna med teorin och tolkas för att presentera teman som förekommer, tillsammans med citat från texterna.⁴⁴

Graneheim och Lundman diskuterar även kritiken som kan riktas mot metodens kvalitet och hur det kan bemötas genom att se till fyra centrala kriterier; trovärdighet, transparens, pålitlighet och överförbarhet.⁴⁵ Det första kriteriet, trovärdighet, behandlar frågan hur trovärdiga resultaten är och om det beskriver texternas budskap. Exempelvis att texterna ska ha möjlighet att berätta om det undersökta ”fenomenet” och att det finns en tillräcklig mängd data för att täcka variation i innehåll och mångfald.⁴⁶ I mitt fall har alla tillgängliga relevanta ledare använts och antalet anses räcka för att uppnå studiens syfte. Ytterligare innebär det andra kriteriet om transparens hur genomskinligt sättet som resultatet kommit till är. Det har gjorts i studien genom citat från originaltexten vid abstraktions- och tolkningsprocessen så granskaren har möjlighet till att själv bedöma analysen. Även av anledningen att en text aldrig bara har en mening, utan det beror på tolkarens kontext och subjektiva vinkel.⁴⁷

För att försäkra sig om en övergripande pålitlighet, att andra forskare skulle kunna uppnå samma resultat, måste det tydliggöras om det är texterna eller den egna tolkningen som framläggs i studiens delar. Då är det också viktigt att vara öppen om sin förförståelse, till följd av att den påverkar hur beskrivningar uppfattas och tolkas. Ytterligare finns det utmaningar i vilka koder som inkluderas i en kategori. Det adresseras genom tydliga kriterier som skiljer kategorierna åt.⁴⁸ Det finns utmaningar med en kvalitativ innehållsanalys, t.ex. risken att betraktaren läser in något som inte finns i materialet egentligen. Metoden gör dock tolkningen systematisk, genomskinlig och därmed möjlig att ifrågasätta för en granskare. Det sista kriteriet om överförbarhet, hur resultatet kan appliceras i andra sammanhang, anses därför också fullt möjlig.

⁴⁴ Min bearbetning av Graneheim och Lundmans text och därmed ett eget tillvägagångssätt utifrån deras förklaringar av metoden.

⁴⁵ “Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper”, Ulla H. Graneheim, Britt-Marie Lindgren och Berit Lundman, 2017, s.33.

⁴⁶ Ibid, s. 33.

⁴⁷ Ibid, s.33.

⁴⁸ Ibid, s. 34.

4.1.1 Förförståelse

Det nämndes i avsnittet innan, om kritiken mot den kvalitativa innehållsanalysen, att det är viktigt att vara öppen med och reflektera över sin förförståelse för att öka resultatets trovärdighet, eftersom det i slutändan kan påverka resultatet. Därför ska det beskrivas kort i detta stycke för att stärka studiens pålitlighet. Förförståelse innebär att det redan innan undersökningen finns en uppfattning om fenomenet som studeras. Jag är medveten om att tidningarna lästs utifrån min position som människorättsvetare vilket kan ha effekt på hur jag tolkar framställningarna av de marockanska gatubarnen och perspektiven de beskrivs utifrån. Framförallt finns en tendens till att döma medias negativa porträtterande som orättvis för den utsatta gruppen. Ytterligare är jag svensk medborgare som tar del av mediaproduktionen vilket omedvetet och oundvikligen influerar. Det kan vara en nackdel för studien, samtidigt har jag dock konsekvent följt metoden och jobbat systematiskt. Exempelvis har det inneburit att alla tillgängliga tidningsledare inkluderats i uppsatsen i det första urvalet. Därefter har kriterier beskrivits för att avgränsa materialet vilket inte har baserats på att stärka en viss ideologi, den egna åsikten eller liknande.

I detta avsnitt presenterades det metodologiska tillvägagångssättet och dess möjliga begränsningar. Det ska nu appliceras i efterföljande stycke där första delen av den abduktiva ansatsen genomförs.

4.1.2 Utformning av den deduktiva tolkningens koder & kategorier

I detta avsnitt kommer förutsättningarna för och början av den deduktiva tolkningen framläggas och genomföras. Det första jag kommer göra är att genom citat och exempel visa vad läsandet av texterna i den tidigare forskningen gav för koder samt kategorier. Resultatet av dem sammanfattas kort innan samma sak görs gällande läsandet av socialkonstruktionismens ståndpunkter. Slutligen framförs vilka koder som hittades och vilken kategori de tillhör i en tabell/mall. Den kommer sedan användas i början av min analys när jag letar efter samma koder och kategorier i tidningsledarnas beskrivningar av de marockanska gatubarnen.

Artiklarna som inkluderats som tidigare forskning i detta avsnittet har inte genomfört kvalitativa innehållsanalyser. De har endast på olika sätt och med olika utgångspunkter beskrivit gatubarn, förklarat hur de uppfattats tidigare eller uppgett konstruktioner av dem som hittats i texter. Koderna har därför inte funnits systematiskt uppräddade i materialet där de kunnat tas ut. Istället har artiklarnas exempel på framställningarna av gatubarnen utgjort grunden för att forma koder som sedan abstraherats till kategorier. De meningar som understrukits är det innehåll som jag tolkar till att vara koder i materialet eller som jag översatt till koder.

En av de första gemensamma koder som synliggörs i tidigare undersökningar är att gatubarnen ” [...] begår brott för att kunna försörja sig”.⁴⁹ Det uppges leda till ett liv med drogberoende samt våld men att de är ” [...] utan andra försörjningsmöjligheter [...]”⁵⁰ p.g.a. omständigheterna som råder kring asylavslagen i Sverige och avsaknaden av ID-handlingar.⁵¹ Det beteendet anses dock vara oönskat oavsett de faktorerna enligt Sérgio Luiz de Mouras framläggande av gatubarnens porträtterande. Det innebär att de upplevs vara främlingar i det normala samhället till följd av att de: ” [...] display personal characteristics which defy the norms and values praised by western societies.”⁵² De går emot normerna till den grad att deras gatuliv blir synonymt med ociviliserat beteende och att de saknar moraliska värderingar.⁵³ Den koden har jag översatt till att de skiljer sig från oss. Det uppmärksammas också i samband med att de uppfattas göra vad de vill och inte följer regler för att de ser sig själva som vuxna.⁵⁴ Översättningen anses relevant för att koderna genomgående ska vara hanterbara och kunna överblickas, vilket jag tror underlättar om de är skrivna på samma språk.

⁴⁹ Leander, Peter. ”De oönskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige”, 2016, s.8.

⁵⁰ Leander, Peter. ”De oönskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige”, 2016, s.8.

⁵¹ Ibid, s.8.

⁵² De Mours, Sérgio Luiz, ”The social construction of street children: configuration and implications”, 2002, s.358.

⁵³ Ibid, s.358.

⁵⁴ Leander, Peter. ”De oönskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige”, 2016, s.10, 35.

Ytterligare en kod som ger upphov till att de porträtteras likt inkräktare och skiljer sig från oss är att de anses ha ” [...] potential negative impact on public finances”.⁵⁵ Detta kan förstås som att de är en ekonomisk börda för samhället, vilket är hur jag väljer att omformulera koden. Den sista negativa koden som förekommer i tidigare forsknings analyser är att de marockanska gatubarnen ”[...] inte varit intresserade av att ta emot hjälp”.⁵⁶ De avviker från det som erbjuds eftersom tilltron till myndigheterna är så pass låg.⁵⁷ Det innebär att det som ges går förlorat. Samtidigt finns en annan syn och gemensam framställning som nämns upprepande i källorna om att barnen ursäktas sitt uppförande i andra beskrivningar därför att de är offer för förtryck.⁵⁸ Det uppges dels ha sitt ursprung i icke-fungerande familjer under barn-domen eller det tidigare hårda livet på gatan präglad av bl.a. fattigdom.⁵⁹ ”[...] they are said to be driven to misbehaviour by their basic human needs and the influence of other social deviants.”⁶⁰ Enligt denne framställning har de alltså tvingats till livsstilen av olika anledningar och är på så sätt sårbara samt behöver vuxnas skydd enligt tidigare konstruktioner.⁶¹

Utifrån tidigare forskning kan vi alltså identifiera följande koder: livnär sig på brottslighet, har inga andra möjligheter tillgängliga /tvingats till levnadssättet, skiljer sig från oss, ekonomisk samhällsbörda/avvikande, utsatta minderåriga. Dessa kan, efter tolkande, i sin tur ordnas i följande kategorier: Hot mot samhället, offer för förtryck och samhällsstruktur, ett resurskrävande samhällsproblem.

Utöver texterna i den tidigare forskningen ska kategorier också hittas i anslutning till den teoretiska grundhållningen, socialkonstruktionismen, i enlighet med den deduktiva tolkningen. Vivien Burr tillsammans med Sérgio Luiz de Moura uppger i

⁵⁵ Kosho, Joana. ”Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis”, s.86.

⁵⁶ Leander, Peter, ”De önskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige”, 2016, s. 41.

⁵⁷ Ibid, s. 25.

⁵⁸ De Moura, Sérgio Luiz, ”The social construction of street children: configuration and implications”, 2002, s.359.

⁵⁹ Leander, Peter, ”De önskade - En rapport om de ensamkommande marockanska gatubarn i Sverige”, 2016, s. 24.

⁶⁰ De Moura, Sérgio Luiz, ”The social construction of street children: configuration and implications”, 2002, s.359.

⁶¹ Ibid.

sina redogörelser för socialkonstruktionismen att de språkliga konstruktionerna ger upphov till olika handlingar.⁶² Dessa handlingar eller åtgärder kan representera en kategori i sig eftersom de som föreslås angående gatubarnen, eller som redan existerar, återger en bild av vad olika ideologiska inriktningar samt delar av samhället anser behövs för att hantera den situation som kommit till. Utifrån teorins ståndpunkter identifieras därmed kategorin: åtgärder och ansvar. I materialet återfanns inga koder som hade direkt ursprung ur teorin.

Sammantaget resulterade den första delen av den deduktiva tolkningen i att följande kategorier och koder som ordnats i tabellen nedan hittades. Dessa har strukturerats i en tabell för att visa vilka koder som tillhör vilka framtolkade kategorier enligt mig. De olika kategorierna är åtskilda efter mitt antagande om att de följer olika förhållningssätt. Kategorierna till vänster om ”åtgärder och ansvar” tror jag följer det medborgerliga medan de till höger följer det människorättsliga. De kommer nu appliceras i nästa avsnitt för att se om ett mönster finns mellan tidigare forsknings framställanden av gatubarn och de svenska tidningsledarna.

Deduktiv figur

Kategorier	Hot mot samhället.	Resurskrävande samhällsproblem.	Åtgärder och ansvar.	Offer för förtryck och samhällsstrukturer.
Koder	Livnär sig på brottslighet.	Ekonomisk samhällsbörda.		Tvingats till levnadssätt.
	Skiljer sig från oss.	Avviker från hjälp.		Har inga andra möjligheter.

⁶² Burr, Vivien, 'Social constructionism', 2015, s. 4-5 och De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 2002, s. 360-363.

5 Analys och resultat

I första delen av min analys ska den tidigare forskningens och teorins koder samt kategorier presenteras som återkommit i tidningsledarna. Kategorierna som då hittats under läsningen läggs fram var för sig med förklarande citat från beskrivningarna i primärmaterialet. Därefter i den andra delen av analysen, genomförs den induktiva tolkningen av textstyckena som inte kunde sorteras under redan skapade kategorier. Det görs för att kunna besvara frågeställningen hur de marockanska gatubarnen framställs i de svenska tidningsledarna under 2015 – 2017 samt hur förhållningssätten om de medborgerliga rättigheterna och de universella kommer till uttryck. Det utförs med utgångspunkt i socialkonstruktionismen för att förklara vilka implikationerna blir för barnens del. Teorin kommer även bidra med att i efterföljande segment ta fram teman som finns i beskrivningarna av gatubarnen. Där ska det analyseras hur spänningen kommer till uttryck mellan de konkurrerande förhållningssätten om medborgerliga samt mänskliga rättigheter.

5.1 Porträtterandet av de marockanska gatubarnen i svenska ledare

5.1.1 Deduktiv tolkning

I den deduktiva tolkningen, som nämndes ovan, ska det undersökas om och hur gatubarnen framställs utefter koderna och kategorierna som hittades i den tidigare forskningen liksom i socialkonstruktionismen. Det görs m.h.a. citat samt referat ur de svenska tidningsledarna för att exemplifiera hur beskrivningarna ser ut, vilka jag sedan tolkar i enlighet med teorin. Den första kategorin som kommer beröras i analysen är ”hot mot samhället”.

Hot mot samhället

I denna kategori finns en gemensam grund i ledarskribenternas beskrivningar om de marockanska gatubarnens kriminella verksamhet. Det skrivs att brottslighet förekommer, samt vilka typer av handlingar det rör sig om. Brotten som begås är framförallt snatteri, rån, stöld och droghandel som begås i de svenska storstäderna såsom Stockholm,

Uppsala och Göteborg enligt tidningsledarna.⁶³ Barnen uppges vara, i de texter där kriminaliteten nämns, misstänkta eller gripna för de brotten.⁶⁴ Aldrig skrivs det dock om att de faktiskt blivit dömda. Den skildringen kan tänkas leda till oro på grund av att gatubarnen upplevs fortsätta med sina brottsliga aktiviteter, vilka utsätter andra för fara och olycka och att de undkommer lag och ordning. Detta ställs även i kontrast till alternativ sysselsättning som de medvetet valt att prioritera bort, som t.ex. i texten 'Sveriges nya gatubarn' där Naomi Abramowicz skriver: "De går inte i skolan och arbetar säl- lan".⁶⁵ Dessutom förklaras det att de marockanska barnen inte döms på grund av att de säger sig vara minderåriga och utan ID-handlingar går inte det att kontrollera.⁶⁶ Därmed framställs de som en svår grupp att hantera.

Grövre kriminalitet nämns också, i form av terrordåd. Det kan tolkas som att de utgör en potentiell fara för samhällets eller landets säkerhet på ett annat sätt än vad som uppmärksammats tidigare. Oundvikligen ges gatubarnen som grupp därmed negativa konnotationer i en sådan kontext, trots att följande exempel från Motala och Vadstena tidning ska visa på att Sverige är delvis ansvariga för ett sådant utfall:

Att en av de misstänkta för terrordådet i Åbo har levt som gatubarn i Sverige i flera år är ett talande exempel på att samhället har misslyckats med en grundläggande uppgift: att hindra barn från att växa upp i kriminella miljöer.⁶⁷

Framställandet i citatet ger indikationer på att andra gatubarn, likt förbrytaren i Åbo, kan komma att ta till terrordåd vilket försätter många i fara. Där av riktas misstänksamhet mot dem eftersom de på så sätt blir ett hot mot Sveriges befolkning. De blir en källa till oro. Det kan dock också tolkas som att barnen inte anses vara brottsliga till sin natur utan att omgivningen innehar den största inverkan på deras kriminella agerande. Det tolkas utifrån att Sverige anges ha misslyckats med ansvaret att förhindra en barndom med

⁶³ Expressen, 'Prioritera dem som får stanna', 2015-12-05, och Arpi Ivar, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03, och Hakimnia, Roya, 'De marockanska gatubarnen är Sverige 2016', *Dagens ETC*, 2016-06-27 och Dovstad, Kajsa, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', *Motala och Vadstena tidning*, 2017-08-30 och Abramowicz, Naomi, 'Sveriges nya gatubarn', *Göteborgs-posten*, 2016-01-26 och Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa' *Dagens Nyheter*, 2017-07-28.

⁶⁴ Arpi, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', 2017, och Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017, och Magnusson, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', 2017.

⁶⁵ Abramowicz, 'Sveriges nya gatubarn', 2016.

⁶⁶ Arpi, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', 2017 och Lindgren, Anne-Marie, 'Viktigare göra rätt än fördela skuld', *Östra Småland*, 2016-02-01.

⁶⁷ Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

brottslighet. Staten upplevs ha ansvaret för att förändra och påverka den riktningen, vilket betyder att det anses möjligt och att barnen därför inte är inneboende kriminella.

I samband med brottsligheten inkluderas även associationer till säkerhet och ordning som nämndes kort i föregående stycke. Textutdragen beskriver gatubarnen som ”bekymmer för polisen”⁶⁸, att de ”driver omkring/driver vind för våg”⁶⁹ samt som en motsats till påståendet att ”svenska gator och torg ska vara trygga platser”.⁷⁰ Det får dem att framstå som ytterligare problematiska individer och som orsak till oroligheter. Det framställandet visas i ett citat från Göteborgsposten där Abramowicz skriver:

Nordstan har blivit deras främst tillhåll. Polisen kallar det för en fritidsgård utan vuxna. De har tvingats öka sin närvaro i området och vill till och med begränsa öppettiderna i Nordstan för att skingra de gäng som annars rör sig där.⁷¹

Orosbilden är central av flera anledningar. För det första kan ”fritidsgård utan vuxna” tolkas som en kaotisk plats utan ordning. Det i kombination med att polisantalet anses behöva öka innebär att en gräns nåtts där gatubarnens beteende inte längre kan accepteras av olika skäl. Ett antagande som kan göras för varför det ses som nödvändigt är att allmänheten påverkas negativt på olika vis. Användandet av termen ”tillhåll” tillsammans med ”gäng” ger också implikationer om den tidigare nämnda kriminaliteten vilket för med sig motsatsen till positiva associationer. Den eventuella oron som gatubarnen bidrar till kan även bero på polisens svårighet att kontrollera dem när de inte upplevs vara mottagliga för diverse insatser.⁷² När de ställs emot polisen på detta sätt med benämningar såsom ”gäng” framgår en bild av att det nästintill är en kamp mellan det goda och onda.

Ett annat drag som följer med i framställningarna av gatubarnen är att de skrivs om likt en homogen grupp t.ex. i att vara inblandade i aktiviteter som bryter mot lagarna.⁷³

⁶⁸ Abramowicz, Naomi, 'Sveriges nya gatubarn', *Göteborgsposten*, 2016-01-26.

⁶⁹ Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', *Dagens nyheter*, 2017-07-28 och Persson, Ingvar, 'Gatubarnen måste också få en framtid', *Aftonbladet*, 2016-02-03 och Dovstad, Kajsa, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', *Motala och vadstena tidning*, 2017-08-30.

⁷⁰ Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

⁷¹ Abramowicz, 'Sveriges nya gatubarn', 2016.

⁷² Lindgren, Anne-Marie, 'Viktigare göra rätt än fördela skuld', *Östra Småland*, 2016-02-01 och Abramowicz, 'Sveriges nya gatubarn', 2016 och Arpi, Ivar, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03 och Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

⁷³ 'Prioritera dem som får stanna', *Expressen*, 2015-12-05.

Dessutom är det benämningen pojkar och unga män som används genomgående i texterna⁷⁴ om det specificeras ytterligare utanför gruppen gatubarn. Generaliseringen exemplifieras i följande citat från Svenska Dagbladet: ”Många – om än inte alla – livnär sig på snatterier, droghandel och rån.”⁷⁵

Utifrån denna kategoris beskrivningar i primärmaterialet framställs gatubarnen stereotypiskt som bråkiga och brottsliga. Ur teorins utgångspunkt skapas och återskapas på så sätt bestämda roller från det förgivettagna samt ”logiska” antagandet om de marockanska gatubarnens uppförande. Vivien Burr och Sérgio Luiz de Moura menar att om en person vittnas till att delta i brott dras troligen slutsatsen att den personen saknar ett moraliskt civilt beteende⁷⁶, såsom förståelsen mellan vad som är rätt och fel att göra. Om ingen förklaring ges till varför handlingen begås eller det belyses i ett annat ljus än den förgivettagna förståelsen blir det en beskrivning av deras personlighet. Den antas också vara stabil och därmed oföränderlig.⁷⁷ Om de marockanska gatubarnen beskrivs på det sättet framhålls de i min mening som att inte vara eller kunna vara en legitim del av samhället. Generaliseringen som sker i beskrivningarna innebär också att gatubarnen - ”de” – blir en grupp som skiljer sig från ”oss”. Det förstärker enligt min tolkning att grupperna blir som motsatser till varandra. ”De” blir ett hot för oss andra. Det följer på så sätt ett medborgarrättsligt förhållningssätt.

Allt beteende är en kulturellt relativ konstruktion och tolkas subjektivt fortsätter Burr. Därmed innebär det att bilden om ett hot beror på vem som agerar, för vilket syfte, i vilken kontext, och i relation till rådande sociala normer.⁷⁸ Den position som tas och det förhållningssätt som hålls ger därför också olika betydelser för vad som borde göras åt individerna och tjänar eventuellt olika intressen. Exempelvis framgick det i ledare att

⁷⁴ Westerlin, Linda, ’Asylpolitikens smutsiga baksida’, *Värmlands folkblad*, 20017-12-06 och Arpi, Ivar, ’Insatser mot unga missbrukare måste samordnas’, 2017-04-03 och Dovstad, Kajsa, ’Låt inte gatubarnen driva omkring’, *Motala och Vadstena tidning*, 2017-08-30, och ’Asyl är för de behövande’, *Dagens nyheter*, 2016-09-27.

⁷⁵ ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05.

⁷⁶ Burr, Vivien, ’Social constructionism’, 2015, s.35 – 36 och De Moura, Sérgio Luiz, ’The social construction of street children: configuration and implications’, 2002, s.358.

⁷⁷ Burr, Vivien, ’Social constructionism’, 2015, s.35 – 36.

⁷⁸ Burr, Vivien, ’Social constructionism’, 2015, s.36.

stölderna är ett medel för att kunna finansiera köpandet av droger.⁷⁹ Medan en annan förklarade hur det var omgivningens influenser som uppmanade till kriminalitet.⁸⁰ Handlingarna försvaras då med att det utövades i syfte för den egna överlevnaden. Den formuleringen leder oss in på nästa kategori i analysen.

Offer för förtryck och samhällsstruktur

En annan formulering om gatubarnens olagliga levnadssätt existerar som skiljer sig från ovanstående. I framställningen av gatubarnen som offer för förtryck fokuserar texterna istället på att Sveriges dåliga anpassning till situationen väger tyngre än att marockanerna enbart är att skylla för sin brottslighet. Precis som i tidigare forskningsresultat uppges det inte finnas tillgängliga alternativa sätt för att livnära sig på för dessa människor till följd av omständigheterna med avslag på ansökningar om uppehållstillstånd.⁸¹ Därmed framställs de mer som offer än förövare i dessa ledare, såsom i 'Asylpolitikens smutsiga baksida' där Linda Westerlin skriver:

Det bildas ett parallellsamhälle, där barn och unga vuxna hankar sig fram på egen hand. Utan kontakt med myndigheter med risk för att utvisas så behöver man skaffa fram pengar på egen hand. Då är risken stor att man tvingas in i kriminalitet eller utnyttjas i sexhandeln.⁸²

Citatet konstaterar att de marockanska gatubarnen tvingats till ett visst beteende. Aktörerna som är involverade i det är förutom samhällets utformning i stort även familjen samt svenska sociala avvikare. Antingen behöver familjen i hemlandet pengar till följd av t.ex. fattigdom eller sjukdom.⁸³ Det kan också ske i syfte att utbyta stöldgods mot tjänster eller droger.⁸⁴ På det sättet tolkar jag det som att en hierarki uppstår byggt bl.a. på ålder. De yngre upplevs utnyttjas och utsätts för påtryckningar av de "överordnade" individerna för att de är lättare att influera och övertyga till att begå brott. Beskrivningarna som pekar på en sådan ställning är "ynglingar"⁸⁵, "småungar"⁸⁶ och "de stackars

⁷⁹ Dovstad, Kajsa, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', *Motala och Vadstena tidning*, 2017-08-30 och Arpi, Ivar, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03.

⁸⁰ Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

⁸¹ Hakimnia, Roya, 'De marockanska gatubarnen är Sverige 2016', *Dagens ETC*, 2016-06-27 och Westerlin, Linda, 'Asylpolitikens smutsiga baksida', *Värmlands folkblad*, 2017-12-16.

⁸² Westerlin, 'Asylpolitikens smutsiga baksida', 2017.

⁸³ 'Asyl är för de behövande', *Dagens Nyheter*, 2016-09-27.

⁸⁴ Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', *Dagens Nyheter*, 2017-07-28.

⁸⁵ Dovstad, Kajsa, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', *Motala & Vadstena Tidning*, 2017-08-30.

⁸⁶ Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', *Dagens Nyheter*, 2017-07-28.

barnen”.⁸⁷ Orden kan också upplevas ha en nedlåtande ton i min mening. Följaktligen blir de minderåriga dock mer skyddsvärda i dessa konstruktioner samtidigt som större misstänksamhet riktas mot de äldre och deras inblandning i barnens situation.⁸⁸

Utnyttjandet leder till en känsla av att de marockanska gatubarnen är ömtåliga och att det är synd om dem enligt min tolkning. Det grundas på faktumet att de har det tufft och har haft en hård uppväxt samt barndom med tidigare erfarenhet av gatulivet enligt tre ledare.⁸⁹ Vidare tolkar jag det inte som att barnen porträtteras som ”de andra” i detta sammanhang i annan bemärkelse än att de tillhör en kriminell grupp. Det ursäktas av ovanstående förklaringar och även av att sådana grupper funnits inom svensk kontext sedan tidigare trots att normen är ett civilt lagligt beteende. De framställs med andra ord inte som inneboende brottsliga med ursprung i deras kultur eller etnicitet vilket synliggörs tydligt i följande citat av Roya Hakimnia i ’De marockanska gatubarnen är Sverige 2016’: ”De är uppenbara offer men har blivit till förövare i en svensk berättelse och utnyttjas av äldre kriminella och drogberoende svenskar”.⁹⁰

Hakimnia skriver att de är offer. Hon visar det bl.a. genom att kommentera konstruktionen som hon tycker sker av gatubarnen när förhållningssättet är motsatsen till hennes egna, de medborgerliga rättigheterna. Det synliggörs med hennes användande av termen ”svensk berättelse”. Hon menar att det förhållningssättet konstruerar barnen till att vara förövare vilket inte stämmer överens med verkligheten i hennes ögon. På så sätt uppmärksammar hon och ifrågasätter den givna kunskapen om att det svenska medborgarrättsliga styr i enlighet med socialkonstruktionismen. Det visar på att de två underliggande perspektiven om de medborgerliga liksom mänskliga rättigheterna även uttryckligen finns i beskrivningarna. Allmänt i ovanstående avsnitt utgår framställningarna enligt mig från barnens perspektiv, vilket avviker från det tidigare förhållningssättet som presenterats hittills i ledarsidorna. I denna kategori beskrivs det som att vara en

⁸⁷ ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05.

⁸⁸ Magnusson, ’Vuxna ska se till varje barns bästa’, 2017.

⁸⁹ Abramowicz, Naomi, ’Sveriges nya gatubarn’, *Göteborgsposten*, 2016-01-26 och Arpi, Ivar, ’Insatser mot unga missbrukare måste samordnas’, *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03 och Dovstad, ’Låt inte gatubarnen driva omkring’, 2017.

⁹⁰ Hakimnia, Roya, ’De marockanska gatubarnen är Sverige 2016’, *Dagens ETC*, 2016-06-27.

begränsning i miljön som de marockanska gatubarnen tvingas leva med och inte en egenskap.⁹¹ Jag tolkar det som att samhället då porträtteras som bristfällig i fallet med gatubarnen. De blir alltså inte det huvudsakliga problemet utan fokus riktas mot omgivningen som försätter dem i det läget. Det kan kopplas till socialkonstruktionismens påpekanden om att ifrågasätta den förgivettagna kunskapen.⁹² Uppmärksamheten vänds bort från det medborgerliga och på så sätt bryts mönstret om att, i min mening, det egna samhället och dess befolkning skulle vara överordnade och att de utomstående innehar fel värderingar.

Den sårbarhet och oskyldighet som förknippas med barn blir en representant för hela minoriteten enligt min tolkning under denna kategori. De behandlas som ett kollektiv i utformningen av dem som offer⁹³ vilket även måste granskas kritiskt i enlighet med socialkonstruktionismen. Jag tolkar det som att de marockanska gatubarnen som begått brott exempelvis eventuellt särbehandlas och ursäktas för beteende som inte accepteras i en svensk kontext annars.⁹⁴ Ytterligare kan synen av dem som bara barn innebära en förminskning i min mening. Gatubarnen underordnas och anses inte veta vad som är bäst för dem, utan det kan bara de vuxna avgöra.

Resurskrävande samhällsproblem

En framställning som skiljer helt sig helt från barnen som ”offer förtryck och samhällsstrukturer” i föregående kategori, är denna kategori som beskriver dem som ett resurskrävande problem. Ett av de största problemen som tas upp i tidningsledarna är då i samband med vilken press de marockanska barnen sätter på det svenska samhällets resurser. Det uttrycks bland annat i formuleringar såsom att det inte finns oändliga mängder av dessa ekonomiska resurser och att det inte räcker till.⁹⁵ Det innebär att landet ”förlorar” pengar på individer som illegalt befinner sig där vilket är en tolkning av hur barnen framställs som ett besvär eller en olägenhet. Kostnaderna som går åt till att väga

⁹¹ Burr, Vivien, ”Social constructionism”, 2015, s.43.

⁹² Ibid, s. 2.

⁹³ Hakimnia, Roya, ”De marockanska gatubarnen är Sverige 2016”, *Dagens ETC*, 2016-06-27 och Magnusson, Lisa, ’Vuxna ska se till varje barns bästa’, *Dagens nyheter*, 2017-07-28.

⁹⁴ Dovstad, Kajsa, ’Låt inte gatubarnen driva omkring’, *Motala & Vadstena Tidning*, 2017-08-30.

⁹⁵ Abramowicz, Naomi, ’Sveriges nya gatubarn’, *Göteborgsposten*, 2016-01-26 och ’Asyl är för de behövande’, *Dagens Nyheter*, 2016-09-27 och ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05 och Lindgren, Anne-Marie, ’Viktigare göra rätt än fördela skuld’, *Östra Småland*, 2016-02-01.

upp för deras behov beskrivs, i min mening, som onödig. Det borde inte behöva göras.

Resurserna som det rör sig om nämns i följande citat där Lindgren skriver:

Det handlar, som sagt, om bristande resurser: bostäder, skolor, lärare, socialarbetare, tolkar och, som det visar sig, poliser. Och det är dumt att förneka att de bristerna skulle sakna betydelse.⁹⁶

Resursbristerna får således negativa effekter för omgivningen och kvalitén på välfärdsstaten menar ledarskribenten.⁹⁷ Därmed kan det tolkas som att de marockanska gatubarnens närvaro tar upp mer plats än vad som är önskvärt. De porträtteras samtidigt som att motarbeta rättssystemet, vilket dock möjliggjorts av Sveriges egna struktur enligt följande citat:

I Sverige har man nämligen rätt att bo kvar där i väntan på att avvisningen ska verkställas. Och eftersom många saknar ID-handlingar, och vägrar att medverka genom att begära nya handlingar, kan de sätta stopp för sin egen avvisning. Statens svar blir att förse dem med mat och husrum.⁹⁸

Gatubarnen blir därmed en källa till frustration när de medvetet inte hjälper till med att ordna de papper som behövs för att avvisas. De upplevs då utnyttja lagens bestämmelser för att få en del av Sveriges resurser. Ytterligare fortsätter det porträtterandet i och med att de inte alltid tar emot eller använder sig av den hjälp som faktiskt erbjuds.⁹⁹ De olagliga invandrarna kan då upplevas även försvåra situationen för sig själva. Så samtidigt som de framställs vara till besvär i samband med att undvika samhällelig intervention och undsättning, anses de även vara en orsak till olägenheter när de tar till vara på tilldelade resurser och sköter sig. Ett av de uppradade tillhandahållna stöd som barnen avviker från är boenden såsom HVB-boende, asylboende men också vård och omsorg.¹⁰⁰ Den hjälpen väljer de marockanska gatubarnen bort för att istället fortsätta livet på gatan vilket synliggörs i 'Vuxna ska se till varje barns bästa': 'De är hårda, undanlidande, de har lärt sig att inte lita på vuxenvärlden. När myndigheter fångar upp dem smiter de snart och tar sig tillbaka till storstäderna.'¹⁰¹ Anledningen till att de väljer bort hjälpen

⁹⁶ Lindgren, Anne-Marie, "Viktigare göra rätt än fördela skuld", Östra Småland, 2016-02-01.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ 'Prioritera dem som får stanna', *Expressen*, 2015-12-05.

⁹⁹ Abramowicz, Naomi, 'Sveriges nya gatubarn', *Göteborgsposten*, 2016-01-26 och Hakimnia, Roya, 'De marockanska gatubarnen är Sverige 2016', *Dagens ETC*, 2016-06-27.

¹⁰⁰ Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', *Dagens nyheter*, 2017-07-28 och Dovstad, Kajsa, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', *Motala och Vadstena tidning*, 2017-08-30 och Abramowicz, 'Sveriges nya gatubarn', 2016.

¹⁰¹ Magnusson, Lisa, "Vuxna ska se till varje barns bästa", *Dagens nyheter*, 2017-07-28.

framställs som oförståeligt i vissa fall¹⁰² och i andra begripligt. Gatubarnen tros t.ex. ha dåliga erfarenheter av andra nationella myndigheter på grund av att tilliten till svenska myndigheter och vuxna är så minimal.¹⁰³ Denna hjälp uppges erbjudas från en visserligen främmande vuxenvärld men tidningsledarna nämner även hur de minderåriga inte borde få ta beslutet själva om sitt levnadssätt när de trots allt bara är barn.¹⁰⁴

Jag tolkar det som att dessa representationer också antyder en slags uppgivenhet om situationen. De minderåriga får inte låsas in, men de är opålitliga och oberäkneliga både med hänsyn till rymmandet från hjälpanläggningar och annars¹⁰⁵ så något måste göras. Anläggningarna ska hålla dem från gatulivets kriminella verksamhet och när de då avviker uppstår en sorts samhällskris. Ytterligare på grund av att det går åt resurser på att hämta tillbaka individerna, anordna boende med personal mm. Underliggande beskrivs det vara både för deras bästa men kanske också för de svenska medborgarnas i ledaren från Motala & Vadstena Tidning:

När polisen ertappar någon som är eller säger sig vara under 15 år, saknar identitet eller vårdnadshavare och kan misstänkas rymma från ett vanligt boende, måste personen kunna inhysas i ett säkert förvar.¹⁰⁶

I ovanstående citat signaleras misstänksamhet mot gatubarnen, vare sig om rimlig anledning existerar eller inte, till följd av formuleringar såsom ”säger sig vara” och ”kan misstänkas rymma”. Det skapar bristande tillit både till vad barnen hävdar är sant och vad de kan tänkas göra. Det antas istället att de antagligen ljugar.

Dessa upprepade negativa beskrivningar används på samma sätt i ledarsidorna men ingen förklaring ges till varför beteendet som porträtteras på det viset förekommer. Exempelvis nämns i ”Vuxna borde se till varje barns bästa” att barnen lärt sig att inte lita på vuxenvärlden. Däremot ges ingen bakgrund till hur det kommer sig för att få en förståelse för hela situationens komplexitet. Samtidigt skrivs det att de bara är barn som blir motsägelsefullt.¹⁰⁷ Den generaliseringen kan ifrågasättas med hänsyn till

¹⁰² Abramowicz, Naomi, ”Sveriges nya gatubarn”, Göteborgsposten, 2016-01-26.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Magnusson, Lisa, ”Vuxna ska se till varje barns bästa”, Dagens Nyheter, 2017-07-28.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Dovstad, Kajsa, ”Låt inte gatubarnen driva omkring”, Motala & Vadstena tidning, 2017-08-30.

¹⁰⁷ Magnusson, Lisa, ”Vuxna ska se till varje barns bästa”, Dagens nyheter, 2017-07-28.

erfarenheterna av överlevnadskamp som de besitter vilket skiljer sig från genomsnittet. Enligt teorin måste även vår kunskap gällande vilka som är barn, som vi tar som självklart, granskas närmare.¹⁰⁸ I detta fallet skiljer sig den svenska ”normala” bilden om vad barn brukar bekymra sig över och ha erfarenheter av med de marockanska gatubarnens verklighet. De är barn men med t.ex. det trauma som uppkommer i samband med fattigdom.

Porträtterandet i denna kategori, likt de andra, skrivs utifrån en särskild relativ position som ska tas i beaktning enligt min teoretiska utgångspunkt.¹⁰⁹ Den sociala krisen som verkar uppstå i media angående resurserna har alltid varit ett historiskt återkommande tema gällande immigration enligt Kosho i ’Media influence on public opinion attitudes toward the migration crisis’. När staten inte varit beredd porträtteras de till en början som en stor nackdel för landet och sedan när oroligheterna lagt sig så har den beskrivningen en tendens att hålla i sig. Det menas på att media kan falla offer för att förstora nyheten och simplificera dem¹¹⁰, vilket kan tänkas ha hänt i Sverige med tanke på antalet av marockanska gatubarn det rör sig om i landet. Det kan dock fortfarande få konsekvenser för barnen, om de borde ha rätt att stanna eller inte och vilka rättigheter de ges.

Åtgärder och ansvar

Det för över analysen till nästa kategori angående åtgärder, vad som borde göras för att förbättra rådande situation. I några av ledarsidorna framgår det att Sverige ändå har en skyldighet att ta hand om och skydda de marockanska gatubarnen som befinner sig i landet. Fram tills 18-årsdagen har de lika mycket rätt till vård, hem och skolgång som de svenska barnen.¹¹¹ Ansvaret, och åsikterna om vad det inkluderar, uttrycks på skilda sätt genom olika åtgärder. Ett av de förslag som ges är t.ex. möjligheten att kunna låsa in minderåriga för att förhindra smitandet från asylboendena.¹¹² Det ges som exempel och motiveras i Svenska Dagbladet där Ivar Arpi skriver: ”Det handlar bland annat om

¹⁰⁸ Burr, Vivien, ’Social constructionism’, 2015, s. 3.

¹⁰⁹ Ibid, s. 24.

¹¹⁰ Kosho, Joana, ’Media influence on public opinion attitudes toward the migration crisis’, 2016, s. 88.

¹¹¹ Magnusson, ’Vuxna ska se till varje barns bästa’, 2017.

¹¹² Arpi, Ivar, ’Insatser mot unga missbrukare måste samordnas’, *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03 och Dovstad, Kajsa, ’Låt inte gatubarnen driva omkring’, *Motala & Vadstena tidning*, 2017-08-30.

utökade befogenheter att ta i förvar minderåriga som misstänks för grova brott. Risken för återfall i kriminalitet bör väga tyngre än en angiven låg ålder.”¹¹³

Porträtterandet framlägger då en bild om stor problematik och vilken fara denna grupp potentiellt utgör som tidigare nämnt. Det kan tolkas som att det anses vara en nödvändig försiktighetsåtgärd för att avvärja brottsliga handlingar framöver. På samma sätt som i tidigare kategorier framställs det vara för barnens skull att hålla sig från livet på gatan och kriminaliteten som följer med. Det är bättre med låsta boenden än de tillgängliga alternativen menar t.ex. ledarskribenten Kajsa Dovstad.¹¹⁴

I andra texter från den tryckta pressen yttras det tvärtom att gatubarnen inte har rätt att vistas i landet om de fått avslag på uppehållstillstånd. Det borde därför istället fokuseras på åtgärder såsom att fullfölja avvisningarna och pressa Marocko till att ta ansvar för dem.¹¹⁵ Ansvaret för den svenska statens del, kan då tolkas som att snarare vara att prioritera sina egna medborgare. Lösningen innebär att inte behöva ta itu med dem, för att deras ekonomiska tillstånd inte är tillräckligt skäl för att vistas här oavsett om deras situation är svår enligt lagens bestämmelser. Beskrivningen har då ett medborgerligt förhållningssätt vilket tydliggörs i en av Dagens Nyheters ledare: ”En sak är säker: Sverige har inget som helst folkrättsligt ansvar för ickemedborgare”.¹¹⁶ Trots den inställningen uppges det i Aftonbladet att Sverige t.ex. skulle kunna ge ekonomiskt stöd till gatubarnens hemland när de skickar tillbaka gatubarnen för att de ska få det bättre ställt i den bekanta kontexten. Det beskrivs vara i alla parterns intresse om barnen återvänder till hemlandet enligt samma tidning¹¹⁷, eftersom de inte har bättre levnadsvillkor här: ”Om Sverige genom ett avtal och ekonomiskt stöd kan erbjuda möjligheten till en framtid för de marockanska barnen blir alla faktiskt vinnare.”¹¹⁸ Det kan tolkas som att Sverige inte vill ha gatubarnen i landet av olika skäl, så även om det måste finansieras är det bättre än att ha kvar dem här.

¹¹³ Arpi, 'Insatser mot unga missbrukare måste samordnas', 2017.

¹¹⁴ Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

¹¹⁵ Persson, Ingvar, 'Gatubarnen måste också få en framtid', *Aftonbladet*, 2016-02-03 och 'Asyl är för de behövande', *Dagens Nyheter*, 2016-09-27 och Abramowicz, Naomi, 'Sveriges nya gatubarn', *Göteborgs-posten*, 2016-01-26 och Dovstad, 'Låt inte gatubarnen driva omkring', 2017.

¹¹⁶ 'Asyl är för de behövande', 2016.

¹¹⁷ Persson, Ingvar, 'Gatubarnen måste också få en framtid', *Aftonbladet*, 2016-02-03.

¹¹⁸ Ibid.

Däremot förekommer även en annan syn i beskrivningarna om de marockanska gatubarnen. Då skriver exempelvis Dagens nyheter att: ”Det moraliska ansvaret är en annan sak. Unga människor bor på våra gator. De begår förvisso brott, men är också brottsoffer.”¹¹⁹ Skribenten skriver det i samband med svårigheten som situationen innebär eftersom barnen inte kan skickas hem och att det då knappast finns andra alternativ än att hjälpa dem. Det uppmärksammar på så sätt medmänsklighet men jag tolkar det inte som att Sveriges ansvar då är grundat i barnens anspråk på sina mänskliga rättigheter. Det är inte anledningen till att de ska hjälpas utan mer p.g.a. att Sverige är snällt och anser att de har ett moraliskt ansvar till att göra det. Formuleringen att de är brottsoffer antyder att de har vissa rättigheter i samband med detta men det är inte till följd av universella mänskliga rättigheter.

Åtgärderna som uppgetts i denna kategori är att antingen låsa in de marockanska gatubarnen, skicka hem dem till Marocko och hjälpa dem under tiden de är i Sverige. Alla dessa handlingar, tolkar jag det som, följer en beskrivning som gjorts i enlighet med ett medborgarrättsligt förhållningssätt. Det visas i och med att det statliga ansvaret anses vara moraliskt, en syn om att göra rätt gentemot barnen, men inte en legal plikt. De korresponderade rättigheterna är därför inte av universell karaktär som medföljer t.ex. ett människorättsligt perspektiv, att barnen har rättigheterna i kraft av sin natur som mänskliga. Rättigheterna ges snarare i särskilda legala kontexter såsom i samband med asylansökningar eller när ett brott begåtts av gatubarnen eller mot dem. Icke-medborgarna underordnas och det är därför de anses behöva åtgärdas. De ska åtgärdas istället för, som socialkonstruktionismens grundhållning är, att man ifrågasätter det egna ”självlara” synsättet och t.ex. ordnar samhällets struktur efter ett människorättsligt förhållningssätt.¹²⁰

Sammantaget visade den deduktiva tolkningen att ett mönster fanns i beskrivningarna av gatubarnen mellan tidigare forskning, teori och de rådande tidningsledarna. De framställs å ena sidan som ett problem eller på annat sätt som en negativ kraft på samhället, vilken inte borde behöva accepteras enligt ett legalt och medborgarrättsligt perspektiv. Å andra sidan beskrivs de också som offer och som en utsatt grupp där större förståelse

¹¹⁹ 'Asyl är för de behövande', *Dagens nyheter*, 2016-09-27.

¹²⁰ Burr, Vivien, 'Social constructionism', 2015, s.9.

borde ges för deras handlingar, med tanke på situationen de hamnat i. Därmed anses det i större grad som att samhället begår en orätt gentemot barnen.

5.1.2 Induktiv tolkning

I efterföljande avsnitt ska primärmaterialet tolkas utifrån en induktiv ansats. Jag kommer då undersöka de resterande textdelarna i primärmaterialet, som inte passade in i de ovanstående koderna eller kategorierna, för att se om andra sätt att beskriva de marockanska gatubarnen finns i tidningsledarna. Resultatet kommer sedan sammanfattas kort i slutet av avsnittet.

Den första koden som uppkom i denna delen av analyserandet var beskrivningen om barnens utsatthet för sexhandeln vilket synliggörs av Linda Westerlin: ”I storstäderna ser man hur barnsexhandeln bland marockanska pojkar ökar.”¹²¹ Det är en kod som inte berördes i forskningsmaterialet. I t.ex. ”The social construction of street children: configuration and implications” beskrevs det att barnen konstruerats som sexuellt promiskua ösa människor men inte som utsatta människor för barnsexhandel.¹²² Barnens deltagande i handeln förklaras vidare vara ofrivilligt¹²³ vilket porträtterar barnen som offer. Det stärks också av att de benämns som ”pojkar” i detta avseende, alltså som minderåriga och oskyldiga barn enligt min tolkning. Då framgår det hur särskilt oacceptabel den behandlingen är och det väcker medlidande med dem. I kontexten gällande att de begår brott anses de i viss mån också utnyttjas men det skiljer sig från när deras kroppar blir inkräktade på, enligt mig. De ges på så sätt inte heller skulden för sina handlingar utan konstruktionen ger barnen drag av ömtålighet och försvarslöshet som demonstreras i citatet nedan. Det anses vara en konsekvens av samhällets asylpolitik att handeln förekommer:

Barn som inte täcks av sociala skyddsnet i Sverige löper ännu större risk att tvingas in i människohandeln. Asylpolitikens smutsigaste baksida är den utsatthet barnen som inte får stanna hamnar i.¹²⁴

¹²¹ Westerlin, Linda, 'Asylpolitikens smutsiga baksida', *Värmlands Folkblad*, 2017-12-16.

¹²² De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', 2002, s. 358 – 359.

¹²³ Burr, Vivien, 'Social constructionism' s.9.

¹²⁴ Westerlin, Linda, 'Asylpolitikens smutsiga baksida', *Värmlands Folkblad*, 2017-12-16.

På samma sätt som det nämnts tidigare framställs samhället skapa problemet med barnsexhandeln där barnens mänskliga rättigheter kränks. Det perspektivet går emot den antagna kunskapen om att gatubarnen endast är förövare, vilket tidigare lyfts upp som en viktig faktor i socialkonstruktionismens grundhållning. I Värmlands Folkblad, till skillnad från andra ledare som berör sexhandel¹²⁵, går beskrivningen närmare in på den orättvisa behandlingen och inte endast beskrivningen av dem som medverkare i säljandet av sex.

Från teorins antaganden om kontext kan det synliggöras i t.ex. citatets sista mening att skribenten Linda Westerlin har en annan position gällande asylpolitiken än de rådande bestämmelserna. Därmed kan det tolkas som att Westerlin har ett människorättsligt förhållningssätt snarare än ett medborgerligt. Den slutsatsen drar jag utifrån hennes påpekande att inget socialt skyddsnät finns för dem vilket hon då rimligen kan anse att de borde ha rätt till. Det baserar jag även på att hon nämner det limbo som råder för barnen och att det är orsaken till utnyttjandet, vilket skulle kunna antyda att de borde få stanna.

Den andra koden som inte upphittades i den deduktiva ansatsen och som ställer gatubarnen i sämre ljus är att barnen orättmätigt tar resurser från andra grupper som behöver hjälp. Grupperna består då av människor som inte fått sin asylansökan prövad i Sverige än eller de som faktiskt fått uppehållstillstånd.¹²⁶ De marockanska gatubarnen konstrueras på det sättet som att på andras bekostnad ta upp plats t.ex. gällande boenden som egentligen borde gå till dem som har asylskäl i Sverige. Därmed förstås de som att vara ett hinder i vägen för andras välbefinnande, för individer som dessutom befinner sig i en svår situation och kräver särskild uppmärksamhet och assistans. Expressen skriver t.ex.: ”Då är det inte en human flyktingpolitik att låta de som vistas illegalt ta resurser från asylsökande som har rätt att vistas här.”¹²⁷ Det blir på så sätt en fråga om prioritering.¹²⁸ Jag tolkar det som att gatubarnen framställs utifrån texterna som att inte vara lika viktiga som andra grupper, i alla fall inte när det kommer till deras nödläge. Den åsikten belyses i ledaren ’Asyl är för de behövande’: ”Då måste vi prioritera dem som har störst

¹²⁵ ’Asyl är för de behövande’, *Dagens nyheter*, 2016-09-27.

¹²⁶ ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05 och ’Asyl är för de behövande’, 2016.

¹²⁷ ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05.

¹²⁸ ’Prioritera dem som får stanna’, 2015 och ’Asyl är för de behövande’, *Dagens nyheter*, 2016-09-27.

skyddsbehov, även om man skulle önska att man kunde ge all behandling till alla som behöver det.”¹²⁹ Det följer det medborgerliga förhållningssättet eftersom de inte anses ha likvärdiga universella rättigheter som de andra grupperna.

Sammanfattningsvis resulterade den induktiva tolkningen till att två nya koder som beskriver de marockanska gatubarnen hittades i primärmaterialet; utnyttjande i sexhandel och att de tar plats från andra. Den första framställer barnen som ett offer för utnyttjande och att det är en följd av att samhället är ordnat som det är. De beskrivs då som oskyldiga barn till skillnad från i den andra koden. I den koden beskrivs gatubarnen som att uppta plats som inte är deras att ta och att de därmed är ett hinder mer än en grupp vars rättigheter ska prioriteras. Analyserandet resulterade dock inte i några nya kategorier.

¹²⁹ 'Asyl är för de behövande', *Dagens Nyheter*, 2016-09-27..

5.2 Spänningsförhållandets uttryck mellan medborgerliga och universella mänskliga rättigheter

Den abduktiva tolkningen har nu genomförts på tidningsledarna vilken gett en överblick över hur de marockanska gatubarnen porträtteras i svensk tryckt press. Det resultatet, från den abduktiva ansatsen, kommer jag presentera i detta avsnitt. Därefter ska de teman som finns i beskrivningarna introduceras tillsammans med en redogörelse för hur spänningsförhållandet dem emellan kommer till uttryck.

Först ska det belysas att de tillkomna koderna från den induktiva tolkningen fetmarkerats i tabellen. De har placerats under den kategori som inkluderar koder med liknande innehåll. Dessutom har de åtgärder som det gavs exempel på i den deduktiva tolkningen också inkluderats för att få en helhetsbild. Resultatet blev följande:

Figur inkluderande deduktiv samt induktiv tolkning

Kategorier	Hot mot samhället.	Resurskrävande samhällsproblem.	Åtgärder och ansvar.	Offer för förtryck och samhällsstrukturer.
Koder	Livnär sig på brottslighet.	Ekonomisk samhällsörda.	Tvångsinlåsas.	Tvingats till levnadssätt.
	Skiljer sig från oss.	Avviker från hjälp.	Skickas tillbaka till hemlandet.	Har inga andra möjligheter.
		Tar plats från de som fått uppehållstillstånd.	Fortsätta hjälpa p.g.a. moraliskt ansvar.	Utnyttjas i sexhandel.

Det ovanstående resultatet är ordnat efter teman, d.v.s. den röda tråden som rör sig genom kategorierna och ger mening till de återkommande ämnena. De två teman som framträdde, genom den teoretiska utgångspunkten socialkonstruktionismen, var förhållningssätten om det medborgarrättsliga samt det människorättsliga i

beskrivningarna om de marockanska gatubarnen. De kategorier som följer det första temat inkluderar ”åtgärder och ansvar”, och de resterande kategorierna som står till vänster om den. ”Åtgärder och ansvar” visade det sig efter den abduktiva ansatsen beskrevs mer i enlighet med ett medborgerligt perspektiv vilket skiljde sig från mitt första antagande i analysens början. Den sista kategorin till höger följer dock ett människorättsligt perspektiv. Nu ska det, efter att de två teman presenterats, redogöras för hur de synliggjordes i första delen av analysen och frågeställningen om hur spänningen kan urskiljas mellan dem i de olika beskrivningarna av gatubarnen ska besvaras.

Det har tidigare förklarats i studien hur de medborgerliga och människorättsliga perspektiven står i ett spänningsförhållande till varandra. Det medborgerliga förhållningssättet innebär att medlemskapet i den svenska gemenskapen är ett krav för rättighetsanspråk medan det människorättsliga förhållningssättet pekar på att rättigheterna är ett anspråk man har i kraft av ens mänsklighet. De konkurrerande synsätten uppmärksammades först i kategorin ”hot mot samhället”. Utifrån det medborgarrättsliga förhållningssättet beskrivs brottsligheten som något hela gruppen marockanska gatubarn begår och eftersom handlingen inte inkluderas i normen om ett medborgerligt beteende blir gatubarnen exkluderade från samhället.¹³⁰ Det skapas därmed en form av ”vi och dem”, vilket även grundar sig i att de istället för potentiella medborgare framställs som illegala invandrare.¹³¹ Det faktum att de kommer utifrån statsgränsen innebär att hotbilden uppstår eftersom brottsligheten då ställs som ett hot mot landet och mot den svenska allmänheten, på ett annat sätt än om det t.ex. hade handlat om andra brottslingar. Följaktligen tolkas det som att Sverige inte är skyldig att uppfylla deras rättighetsanspråk när de inte är ”en av oss”, enligt min tolkning. Per Bauhn ger även en möjlig förklaring till detta där han menar att när gatubarnen undkommer straff, tolkas det som att offrens och medborgarnas rättigheter inte har värde. Brottet har inneburit att rättigheten till att besparas från t.ex. rånförsök har åsidosatts och gärningspersonen har utfört en handling

¹³⁰ Burr, Vivien, ”Social constructionism, 2015, s.35 – 36 och De Moura, Sérgio Luiz, ’The social construction of street children: configuration and implications’, 2002, s.358.

¹³¹ ’Prioritera dem som får stanna’, *Expressen*, 2015-12-05 och ’Asyl är för de behövande’, *Dagens Nyheter*, 2016-09-27.

som hen inte har frihet till att göra.¹³² Den särbehandlingen uppmärksammas t.ex. av Dovstad i följande citat: ”Svenska politiker hade aldrig tolererat att svenska barn släpptes vind för våg på stan. Varför behandlas marockaner annorlunda?”¹³³

Ytterligare tas det upp i tidningsledarna hur de marockanska gatubarnen innebär stor press på Sveriges resurser enligt det medborgarrättsliga förhållningssättet. Det antas få negativa effekter för allmänheten och också ha inverkan på välfärdssystemet.¹³⁴ På samma sätt här som i kategorin om dem som hot läggs alltså betoningen på deras utomstående status, och att det de tar kunde gått till medborgarna eller de som enligt lag ska få rätt till resurserna p.g.a. att de har t.ex. uppehållstillstånd. Nielsen förklarar perspektivet på denna beskrivning som att beviljandet av rättigheterna och åtkomsten vilar på korresponderande skyldigheter. Den rätten artikuleras som ett privilegium för bidragande samhällsmedborgare vilket betyder att det hade varit problematiskt att bevilja samma uppsättning rättigheter till människor som olagligt befinner sig i landet och jämfört med de som följer lagarna.¹³⁵ Ytterligare kan resursbristen betyda att medborgarnas väl äventyras i landet.

Det står i kontrast till det människorättsliga perspektivet som för det första påpekar att de marockanska gatubarnen är barn istället för att betona deras medborgarskap i en annan stat.¹³⁶ Detta förhållningssätt påtrycker också i samband med barnens status att de inte valt att befinna sig i den situation de hamnat i utan tvingats till det. Det är därmed en begränsning i samhället som lett till att rättigheterna inte uppfylls och inte något som är inneboende fel hos barnen.¹³⁷ Med andra ord vänds fokus mot omgivningen, och av den anledningen går det människorättsliga emot det medborgerliga synsättet eftersom det svenska samhället och dess befolkning inte anses överordnade rättighetsmässigt. I det människorättsliga förhållningssättet innebär det också till skillnad från det

¹³² Bauhn, Per, ”Rätt och orätt i lag och moral – ett normativt perspektiv på den svenska rättsskipningen”, 2012, s.330.

¹³³ Dovstad, Kajsa, ”Låt inte gatubarnen driva omkring”, *Motala & Vadstena tidning*, 2017-08-30.

¹³⁴ Lindgren, Anne-Marie, ’Viktigare göra rätt än fördela skuld’, *Östra Småland*, 2016-02-01.

¹³⁵ Nielsen, Amanda, ’Challenging rightlessness - On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden’, 2016, s. 150.

¹³⁶ Westerlin, Linda, ’Asylpolitikens smutsiga baksida’, *Värmlands Folkblad*, 2017-12-16 och Magnusson, Lisa, ’Vuxna ska se till varje barns bästa’, *Dagens Nyheter*, 2017-07-28.

¹³⁷ Burr, Vivien, ”Social constructionism”, 2015, s.43.

medborgerliga, att lagens bestämmelser blir orsaken till att brottsligheten förekommer. Så det som det medborgerliga argumenterar för är varför gatubarnen inte har rätt till något är vad som, för det människorättsliga, är konsekvensen av att barnens universella rättigheter inte uppfyllts. En annan följd av att deras universella rättigheter inte bemötts är att gatubarnen utnyttjas på olika sätt. Ledarna som skriver i enlighet med det människorättsliga förhållningssättet trycker på att det brottsliga liksom sexuella utnyttjandet av de marockanska gatubarnen är fel.¹³⁸ Jag tolkar det som att anledningen till det är för att det går emot de universella mänskliga rättigheterna att inte utsättas för degraderande behandling. Weiner ger också en möjlig förklaring att perspektivet som förespråkar det universella då ger intrycket att det primära inte borde vara behoven hos ett land utan det svåra tillstånd för dem som söker tillträde vars rättigheter kränkts.¹³⁹

Slutligen visas det i kategorin om ”åtgärder och ansvar” hur spänningen mellan de båda förhållningssätten kommer fram. Det medborgerliga synsättet exemplifieras då av att det är barnen borde få låsas in, att hjälpanDET är ett moraliskt ansvar och inte en legal plikt, samt att barnen först och främst skickas hem till sitt egna land. Gatubarnen är de som ska åtgärdas till följd av att de är utomstående. De har vissa rättigheter dock i samband med asylansökningsprocessen liksom i samband med brottslighet, t.ex. att de minderåriga inte får låsas in även om det gavs som förslag i tidningsledare. De rättigheterna är dock bundna till i vissa kontexter vilket går emot idén om de universella rättigheterna. De universella rättigheterna ska inte bero på en särskild situation utan ska alltid gälla oavsett.

Sammantaget framhäver det medborgerliga förhållningssättet i beskrivningarna den negativa effekten barnen har på Sverige genom kategorierna ”hot mot samhället”, ”resurskrävande samhällsproblem”, ”åtgärder och ansvar”. Det andra konstruerandet ger däremot ett porträtterande av hur det svenska samhället istället är den negativa kraften som försätter de marockanska gatubarnen i utsatta situationer: ”offer för förtryck och samhällsstrukturer”. Spänningsförhållandet uttryckte sig också i vilken status de marockanska gatubarnen ansågs ha som antingen illegala icke-

¹³⁸ Westerlin, Linda, 'Asylpolitikens smutsiga baksida', *Värmlands Folkblad*, 2017-12-16 och Magnusson, Lisa, 'Vuxna ska se till varje barns bästa', *Dagens Nyheter*, 2017-07-28 och Hakimnia, Roya, 'De marockanska gatubarnen är Sverige 2016', *Dagens ETC*, 2016-06-27.

¹³⁹ Weiner, Myron, 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration', 1996, s. 173.

medborgare eller som barn, omfattningen av rättigheterna de har rätt till, om grunden till rättigheterna uppgavs i lag eller som en källa ur människan.

6 Diskussion

I detta avsnitt kommer studiens resultat att presenteras, hur de kan tolkas och konsekvenserna av dem. Syftet var att analysera hur marockanska gatubarn framställdes på svenska tidningsledare under 2015 – 2017, samt hur spänningsförhållandet visade sig mellan de beskrivningarna i perspektiven om medborgerliga och universella rättigheter i det materialet.

Resultatet, utifrån undersökningen som genomförts, visar att gatubarnen framställs antingen som ett problem för det svenska samhället eller som oskyldiga offer för existerande samhällsstrukturer. Det synliggjordes genom den kvalitativa innehållsanalysen med både utgångspunkt i tidigare forskning och teori, men även genom det självständiga primärmaterial. Ytterligare visade undersökningens resultat att spänningsförhållandet mellan det medborgerliga förhållningssättet och det människorättsliga uttryckte sig både i om barnen sågs som marockaner eller barn, om de ansågs ha rättigheterna till följd av lagens bestämmelser eller p.g.a. sin mänskliga natur och hur omfattande de rättigheterna är.

Resultatet på det medborgerliga perspektivets synsätt liknar Nielsens resonering om illegala immigranter i sin avhandling. Staten anses ha ett visst ansvar för alla barnen inom statsgränsen men omfattningen av det varierar beroende på individens situation. En nedtrappning anses t.ex. rimlig gällande ansvaret med hänsyn till barn som olagligt befinner sig i landet. Nielsen drar slutsatsen att staten anser det inkonsekvent att erkänna gatubarnen som rättighetsbärare på samma villkor som medborgarna.¹⁴⁰ Den synen går emot grundidén om de mänskliga rättigheterna,¹⁴¹ och blir problematisk då rättigheterna begränsas både juridiskt och praktiskt för gatubarnen.¹⁴² Enligt det medborgerliga synsättet blir också förståelsen av de mänskliga rättigheterna att de är mindre omfattande än medborgerliga rättigheter, samt att de är undantaget snarare än huvudregeln. Gatubarnen anses alltså berättigade till några få rättigheter som är tillägg till, mer än i konflikt med,

¹⁴⁰ Nielsen, Amanda, ”Challenging rightlessness - On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden”, 2016, s. 140.

¹⁴¹ Nielsen, Amanda, ”Challenging rightlessness. On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden”, 2016, s. 149.

¹⁴² Lind, Anna-Sara och Namli, Elena, *Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige*, 2017, s.172.

medborgerliga rättigheter.¹⁴³ Det resonerandet går emot mänskliga rättigheters karaktär av universalism och det blir på så sätt en motsägelsefullhet i att korsa dem. Uppdelningen mellan perspektivet om de medborgerliga rättigheterna och de mänskliga rättigheterna kan då tolkas som att bli ett hinder för utsatta människors rättighetsanspråk.

Det medborgerliga och människorättsliga ställningstagandet är beroende av en kontextuell position enligt socialkonstruktionismen, vilken kan påverkas av medias framställande av gatubarnen som antingen hot eller offer. De två teman som hittades i materialet kan ytterligare förklaras utifrån teorin om att det förgivettagna inte ifrågasätts, vilket jag ställer mig kritisk till. Många vet inget annat än hur det t.ex. är att vara medborgare för att samhället är uppbyggt så och därför uppstår det ett dominerande mönster av den medborgerliga inriktningen, vilket kan förklara varför majoriteten av kategorierna följde det förhållningssättet. Men av den anledningen är jag också kritisk till att tidningsledarna inte gav förklaringar till varför barnen betedde sig på ett visst sätt. Porträtterandet som är till nackdel för de marockanska gatubarnen ges istället utan vidare. Det är dessutom väsentligt att uppmärksamma detta framställandet av gatubarnen i media eftersom beskrivningarna och situationen kring barnen i tidningsledarna ofta framstår som en social kris.¹⁴⁴ Om de beskrivningarna anses fixerade och oföränderliga får det konsekvenser för hur de bemöts i samhället. Gatubarnens porträtterande är trots allt socialt härlett och upprätthållet, vilket socialkonstruktionismen uppmärksammar. Det kan skapas och behålls av människor som delar samma värderingar genom att vara medlemmar av samma samhälle, gemenskap eller kultur.¹⁴⁵ Undersökningens slutsatser är därför viktiga för att visa på makten som konstruerandet kan ha på människors rättighetsanspråk, men också för att det ska kunna undersökas närmare hur den utsattheten kan motverkas.

Slutligen ska en kort poäng göras om de två positioneringarna av antingen medborgarrättsligt förhållningssätt eller människorättsligt. Spänningsförhållandet mellan de olika tidningarnas beskrivningar kan ha varit till följd av deras politiska tillhörigheter men det visade sig också att ideologin inte behövde innebära en självklar bild av vilket förhållningssätt som användes, som nämndes i avsnittet om källkritik. Det innebar att ideologi

¹⁴³ Nielsen, Amanda, ”Challenging rightlessness. On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden”, 2016, s. 149.

¹⁴⁴ Kosho, Joana, ”Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis”, 2016, s.

¹⁴⁵ Burr, Vivien, ” ”Social constructionism”, 2015, s. 50.

inte uteslutande gav en åsikt om att gatubarnen skulle värnas om eller exkluderas. Dessutom är de två förhållningssätten som tagits fram något av en förenkling då det i verkligheten existerar positioner där emellan, som kan observeras utifrån referenserna i min studie. Ställningstagandet kan uppfattas vara paradoxalt och jag ansåg det till att vara värt att poängtera, därför det belyser att problematiken inte är lika enkelt förstådd som det vid första anblick kan tros. Mitt syfte var dock inte att undersöka det utan jag ville undersöka hur de två förhållningssätten synliggjordes i media. Däremot hade det varit ett intressant område för framtida forskning liksom hur porträtterandet av gatubarnen har sett ut historiskt. Jag har nu efter studien kartlagt de underliggande perspektiven om det medborgerliga och det människorättsliga i konstruerandet av marockanska gatubarn i svensk traditionell media, för att belysa spänningsförhållandet som uppstår mellan dem i beskrivningarna av de marockanska gatubarnen.

Referenser

Abramowicz, Naomi, Sveriges nya gatubarn, *Göteborgsposten*, 2016-01-26. Hämtad 2018-04-16.

Arpi, Ivar, Insatser mot unga missbrukare måste samordnas, *Svenska Dagbladet*, 2017-04-03. Hämtad 2018-04-16.

Asyl är för de behövande, *Dagens Nyheter*, 2016-09-27. Hämtad 2018-04-16.

Bauhn, Per, Rätt och orätt i lag och moral – ett normativt perspektiv på den svenska rättsskipningen, *Svensk Juristtidning*, 2012. <http://svjt.se/svjt/2012/319>.

Burr, Vivien, 'Social constructionism', Third edition, 2015. Routledge, New York. E-bok.

De Moura, Sérgio Luiz, 'The social construction of street children: configuration and implications', *The British Journal of Social Work*. 32(3): 353-367; Oxford University, 2002.

Dovstad, Kajsa, Låt inte gatubarnen driva omkring, *Motala & Vadstena Tidning*, 2017-08-30. Hämtad 2018-04-16.

Graneheim, Ulla H, och Lundman, Berit, 'Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper', 2017. *Nurse Education Today*; vol. 56, 29-34. 6p.

Hakimnia, Roya, De marockanska gatubarnen är Sverige 2016, *Dagens ETC*, 2016-06-27. Hämtad 2018-04-16.

Kosho, Joana, 'Media influence on public opinion attitudes towards the migration crisis', 2016. *International Journal of Scientific & Technology Research*, Vol 4, Iss 8, Pp 86-91.

Leander, Peter, 'De önskade – En rapport om de ensamkommande marockanska barnen i Sverige', 2016. Barnrättsbyrån. Bon Relations. Stockholm.

Lind, Anna-Sara och Namli, Elena (red.), *Mänskliga rättigheter i det offentliga Sverige*, 2017. Studentlitteratur. Lund.

Lindgren, Anne-Marie, Viktigare göra rätt än fördela skuld, *Östra Småland*, 2016-02-01. Hämtad 2018-04-16.

Magnusson, Lisa, Vuxna ska se till varje barns bästa, *Dagens Nyheter*, 2017-07-28. Hämtad 2018-04-16.

Nielsen, Amanda, 'Challenging rightlessness. On irregular migrants and the contestation of welfare state demarcation in Sweden', Doktorsavhandling, avdelning för statsvetenskap, Linnaeus University Press, Växjö, 2016.

Nord, Lars, *Vår tids ledare – en studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*, 2001, Carlsson bokförlag, Stockholm.

Persson, Ingvar, Gatubarnen måste också få en framtid, *Aftonbladet*, 2016-02-03. Hämtad 2018-04-16.

Prioritera dem som får stanna, *Expressen*, 2015-12-05. Hämtad 2018-04-16.

UNICEF (1986) Children in Especially Difficult Circumstances, United Nations Children's Fund, E/ICEF/1986/L.3, <https://www.cf-hst.net/UNICEF-TEMP/Doc-Repository/doc/doc285233.PDF>.

Weiner, Myron, 'Ethics, national sovereignty and the control of immigration', 1996. *International Migration Review*, v30 n1 p171-97.

Westerlin, Linda, Asylpolitikens smutsiga baksida, *Värmlands folkblad*, 2017-12-16. Hämtad 2018-04-16.